

ÉRTEKEZÉSEK

A NYELV- ÉS SZÉPTUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL.

KIADJA A MAGYAR TUD. AKADÉMIA.

AZ I. OSZTÁLY RENDELETÉBŐL

SZERKESZTI

GYULAI PÁL

OSZTÁLYTITKÁR.

XIX. KÖTET. 7. SZÁM.

ADA-KÁLEI TÖRÖK NÉPDALOK

GYŰJTÖTTE, FORDÍTÁSSAL ÉS JEGYZETEKKE ELLÁTTA

KÚNOS IGNÁCZ

L. TAG.

Ára 2 korona.

BUDAPEST.

1906.

Értekezések a nyelv- és széptudományok köréből.

- I. k. I.** *Tel'fy*: Solon adótörvényéről. 20 f. — **II. Tel'fy**: Adalékok az attikai törvénykönyvhöz. 20 f. — **III. Tárkányi**: A legújabb magyar Szentírásról. 40 f. — **IV. Szász K.**: A Nibelungének keletkezéséről és gyanítható szerzőjéről. 20 f. — **V. Toldy F.**: Tudománybeli hátramaradásunk okai, s ezek tekintetéből Akadémiánk feladása. 20 f. — **VI. Vámbéry**: A keleti török nyelvről. 20 f. — **VII. Imre S.**: Geleji Katona István főleg mint nyelvész. 60 f. — **VIII. Bartalus**: A magyar egyházak szertartásos énekei a XVI. és XVII. században. Hangjegyekkel. 1 K 20 f. — **IX. Toldy**: Adalékok a régibb magyar irodalom történetéhez. 1 K 20 f. — **X. Brassai**: A magyar bővített mondat. 40 f. — **XI. Bartalus I.**: A felsőaustriai kolostoroknak Magyarországot illető kéziratái- és nyomtatványairól. 40 f. (1867—1869.)
- II. k. I. Mátray G.**: A Konstantinápolyból legújabbban érkezett négy Corvin-codexről. 20 f. — **II. Szász K.**: A tragikai felfogásról. 40 f. — **III. Joannovics**: Adalékok a magyar szóalkotás kérdéséhez. 40 f. — **IV. Finály**: Adalékok a magyar rokonsértelmű szók értelmezéséhez. 40 f. — **V. Tel'fy**: Solomos Dénes költeményei és a hétszigeti görög népnyelv. 40 f. — **VI. Zichy A.**: Q. Horatius satirái. 40 f. — **VII. Toldy**: Újabb adalékok a régibb magyar irodalom történetéhez. 80 f. — **VIII. Gr. Kuun G.**: A sémi magánhangzókról és megjelölések módjairól. 40 f. — **IX. Szilády**: Magyar szófejtegetések. 20 f. — **X. Szénássy S.**: A latin nyelv és dialektusai. 60 f. — **XI. Szilády Aron**: A defferekről. 40 f. — **XII. Szvorényi J.**: Emlékbeszéd Árvay Gergely felett. 20 f. (1869—1872.) — **III. k. I. Brassai**: Commentator commentatus, Tarlózatok Horatius satiráinak magyarázói után. 80 f. — **II. Szabó K.**: Apáczai Cséri János Barsai Ákos fejedelemshez benyújtott terve a magyar hazában felállítandó első tudományos egyetem ügyében. 20 f. — **III. Szabó I.**: Emlékbeszéd Bitnitz Lajos felett. 20 f. — **IV. Vadnai**: Az első magyar társadalmi regény. 40 f. — **V. Finály**: Emlékbeszéd Engel József felett. 20 f. — **VI. Barna F.**: A finn költészetről, tekintettel a magyar ösköltészetre. 80 f. — **VII. Riedl Sz.**: Emlékbeszéd Schleicher Ágost, külső l. tag felett. 20 f. — **VIII. Dr. Goldziher I.**: A nemzetiségi kérdés az araboknál. 60 f. — **IX. Riedl Sz.**: Emlékbeszéd Grimm Jakab felett. 20 f. — **X. Gr. Kuun G.**: Adalékok Krim történetéhez. 40 f. — **XI. Riedl Sz.**: Van-e elfogadható alapja az ik-es igék külön ragozásának. 40 f. (1872—1873.)
- IV. k. I. Brassai**: Paraleipomena kai diorthoumena. A mit nem mondtak s a mit rosszul mondtak a commentatorok Virgilius Aeneise II-ik könyvére különös tekintettel a magyarra. 80 f. — **II. Bálint G.**: Jelentése Oroszország- és Ázsiában tett utazásáról és nyelvészeti tanulmányairól. 40 f. — **III. Bartal A.**: A classica philologia és az összehasonlító árja nyelvtudományunk művelése hazánkban. 80 f. — **IV. Barna F.**: A határozott és határozatlan mondatról. 40 f. — **V. Dr. Goldziher I.**: Jelentés a m. t. Akadémia könyvtára számára keletről hozott könyvekről, tekintettel a nyomdai viszonyokra keleten. 40 f. — **VI. Hunfalvy P.**: Jelentések: 1. Az orientalistáknak Londonban tartott nemzetközi gyűléséről. — **II. Budenz J.**: A németországi philologok és tanfériak 1874-ben Innsbruckban tartott gyűléséről. 30 f. — **VII. Fogarasi J.**: Az új szókról. 30 f. — **VIII. Toldy F.**: Az új magyar orthologia. 30 f. — **IX. Barna F.**: Az ik-es igékről. 30 f. — **X. Szarvas G.**: A nyelvújításról. 30 f. (1873—1875.) — **V. k. I. Barna F.**: Nyelvészkedő hajlamok a magyar népnél. 50 f. — **II. Brassai S.**: A neo- és paleologia ügyében. 60 f. — **III. Barna F.**: A hangsúlyról a magyar nyelvben. 60 f. — **IV. Ballagi M.**: Brassai és a nyelvújítás. 30 f. — **V. Szász K.**: Emlékbeszéd Kriza János l. t. felett. 50 f. — **VI. Bartalus I.**: Művészet és nemzetiség. 40 f. — **VII. Tel'fy I.**: Aeschylus. 1 K 60 f. — **VIII. Barna F.**: A mutató névmás hibás használata. 20 f. — **IX. Imre S.**: Nyelvtörténelmi tanulmányok a nyelvújításra nézve. 1 K 20 f. — **X. Arany L.**: Bérczy Károly emlékezete. (1875—1876.) — **VI. k. I. Mayr A.**: A lágy aspiráták kiejtéséről a zendben. 20 f. — **II. Bálint G.**: A manduk szertartásos könyve, 20 f. — **III. Dr. Barna I.**: A rómaiak satirájáról és satirairóikról. 40 f. — **IV. Dr. Goldziher I.**: A spanyolországi arabok helye az iszlám fejlődése történetében. összehasonlítva a keleti arabokéval. 1 K. — **V. Szász K.**: Emlékbeszéd Jakab István l. t. fölött. 20 f. — **VI. Adalékok a m. t. Akadémia megalapítása történetéhez.** 1. *Szilágyi I.* 2. *Vaszaray K.* 3. *Révész I.* 1 K 20 f. — **VII. Bartalus**: Emlékbeszéd Mátray Gábor l. t. felett. 20 f. — **VIII. Barna**: A mordvaiak történelmi viszonyatairól. 40 f. — **IX. Tel'fy**: Eranos. 40 f. — **X. Joannovics**: Az ik-es igékről. 80 f. (1876.) — **VII. k. I. Barna F.**: Egy szavazat a nyelvújítás ügyében. 1 K. — **II. Budenz J.**: Podhorszky Lajos magyar-sínai nyelvhasznítása. 20 f. — **III. Zichy A.**: Lessing. 40 f. — **IV. Barna F.**: Kapcsolat a magyar és szuomi

ADA-KÁLEI TÖRÖK NÉPDALOK

GYŰJTÖTTE, FORDÍTÁSSAL ÉS JEGYZETEKKEK ELLÁTTA

KÚNOS IGNÁCZ

L. TAG.

BUDAPEST.

KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

1906.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Ada-kálei török népdalok.

(Fölolvastatott a M. Tud. Akadémia I. osztályának 1906. január hó 8-án tartott ülésén.)

A török hódoltság korabeli Duna-*vilájet*eknek egy kis nép-oázisa maradt vissza országunk déli határán. Az Alduna egyik termékeny kis szigetén, a régi Ó-Orsova helyén, ott emelkedik ki a Duna hajjai közül, romba dőlő sánczfalak és földalatti kazamaták közzé ékelve, egy maroknyi törökség szigetvéra, a szegényes kis *Ada-kále*. Vagy ötszáz lélek lakik benne ma is, megannyija mohamedán hittű ruméliai törökség. Jobbára szegény sorsu, gyümölcs termeléssel és kiskereskedéssel foglalkozó néptöredék, mely azonban szívósan ragaszkodik az iszlám törvényeihez és hagyományaihoz, mindinkább fogyatkozva számban, de meg nem törve török volta tudatában. Nyelvek és népek egyvelegje gyűrűzi őket körül, mely fajilag is, vallásilag is idegen hozzájuk, és nyelvük is megmaradt töröknek, vallásuk is mohamedánnak.

E maroknyi kis törökség, mely úgy néprajzi mint nyelvi szempontból egyaránt tanulságos ránk nézve, századok óta éli már a maga sajátos és idegen befolyásoktól mentesnek maradt életét. Nyelvük mintegy külön dialektusnak alakult ki, és néprajzi sajátosságai még a múlt századokból maradt formájukban merevedtek állandóra. Benső életük e nyelvi és néplelki megnyilatkozásait, megmentendő a külföldben is folyamatban levő enyészettől, több ízben tettem tanulmányom tárgyává. Hisz első sorban mi reánk kell hogy e kötelesség háruljon, nemcsak a földrajzi közelségnél és e szigethez való politikai és közigazgatási vonatkozásainknál fogva, hanem ama tudományos felada-

tok érdekében is, mely a török nyelvek kutatását mintegy nemzeti kötelességünké avatta.

Az adakái török népköltészet, egy külön körbe foglalható terméke az ezen szigetbeli néplélek megnyilatkozásának. És míg az elbeszélői csoportba tartozó néphagyományok, minők például a népmesék és legendák, főleg régibb emlékeket, szájról szájra öröklődő mondákat őriztek meg, addig a lírai termékek olyan jelenségek és érzelmek versbe foglalt kifejezésével is gyarapodtak, melyek a szigetlakók sajátos viszonyaiból keletkezhettek. Meseviláguk a messze múlt óperenciájából, dalviláguk meg az élő jelen forrásából fakadoz. Hiszen mi mást is foglalhatott volna dalba, mint azokat az érzelmi jelenségeket, melyek részben belső, részben pedig külső okokból, de mindig a maga sajátosan egyéni világából termettek. A párja után áhítozónak az az örök érzelemvilága, melyet a keleti költészet a kesergő *bülbül* sóhajával és a rózsák édeni illatával allegorizál; megható ragaszkodása ama darabka szigetföldre, melynek minden röge köve vérről van átgyúrva, és a hol a harcban elesett gyermekeiket sirató anyáknak víz helyett vérből valók a könnyeik; az iszlám örök igazságaiba vetett hitnek az a fanatizmusa, mely *shidek* (vértanúk) sírjaival szántja tele a földet: ezek azok a főbb motívumok, melyek a kis török szigetvár szegényes lakóit dalra fakasztják. És e dalok oly nyelven szólalnak meg, mely több száz éve hogy egymagára maradt úgy fejlődésében mint az anya-oszmánsággal való érintkezésében. Hisz jó időn át külön történetet élt át a nép, a minthogy sajátosak voltak azok a földrajzi és ethnikai viszonyok is, melyekbe százéves történetük folyamán belesodródtak. Új és az anyaországban ismeretlen jelenségek ragadták meg lelki életüket és elhagyott keleti hazájuk verőfényes emlékére a közel Nyugot borus felhői hathattak zavarólag. És mint valamely reflexhártyán, úgy tükröződnek vissza mindazok az indulatok és események, melyek a szigetbeliek lelkét foglalkoztatják. Innen van, hogy több oly poétikus vonás vegyült bele dalköltészetébe, mely az anyaország effajta termékeiben merő idegen és a mely a Duna mosta sziget sajátos viszonyaiból, részben a körülötte levő természeti jelenségek behatása alatt, mint a néplélek eredeti megnyilatkozása keletkezett. Így vegyült a költészetébe a fájó lemondásnak az az elégikus sóhaja, mely

refrainszerűen meg-megismétlődik, mely a jobb jövőnek még csak a reményét sem ismeri, és a mely főleg a multak emlékezetében keresi vigasztalan vigaszát.

Szerelmi dalai csendülnek még meg a legerőteljesebben. Mintha mind azt a keserűséget, melyet a sors, a keletiek *kismetje* írt rá a homlokára, a szerelem érzelmével óhajtaná enyhíteni, és mintha fenéig akarná üriteni a szenvedélynek azt a telt poharát, mely a reménytelenül epedő lantosnak (*āsik*) jutott osztályrészül. Egyébként alig van lényegesebb eltérés, úgy a dalok formájában mint hangjában, az oszmán-anyakörbe tartozó népi termékeiktől. Ugyanaz a szakgatottsága és rapszódikus megjelenítése a gondolatok egymásutánjának, mint a keleti népdalok majdnem mindegyikében, és az egységnek ugyanaz a hiánya, mely egyik képről a másikra szökell át, anélkül hogy e képek közötti összefüggést át is akarná hidalni. A hány sor, annyi majdnem a gondolattöredék, és a hány versszak, annyi a külön költői kép. Csak épp a refrain közössége az, melyhez a vers egysége kötve van.

Az adakáliek népdalköltészetének legszokottabb formája a tulajdonképpeni népdal: a *türkü*. E kifejezést jó sokáig egy más műfaj elnevezésével, a *sārkival* azonosították, illetve tévesztették össze. Holott a kettő közt ugyanaz a különbség áll fenn, a mi a műdalt a népdaltól különbözteti meg. A tartalmi különbségéseket nem is tekintve, más versformája van a műköltői *sārkinak*, és más ismét a népi eredetű *türkünnek*. Az előbbi versformája az araboktól átvett időmértékes verselés; az utóbbié pedig a szótag számító ritmus (parmak hesabi). Az idegen mintára költött *sārki* a műveltebb elemeknek szól; a *türkü* csak az alsóbb osztályt, az irni, olvasni nem tudó népet mulattatja. Amaz műnyelven, vagyis arab és perzsa elemekkel vegyült irodalmi nyelv egyvelgen van megírva; emez pedig népi, vagyis a tiszta török népnyelven, a nép ajkán keletkezett. És innen magyarázható meg az a jelenség, hogy egyetlen egy nép költészetében sincs oly nagy ellentét nép- és műköltészet közt, mint a törököknél. Mintha egészen más volna az a nép, melynek a mesterkélts *sārki* szól, és ismét más, melyet a közvetlenebb *türkü* illet. Mert a két fajta dal közt nemcsak tárgyi, hanem nyelvi különbség is van; sőt mi több, még a melódia különbözősége

is emeli közöttük a válaszfalat. Más nótája van egyiknek, és egészen más a másiknak. A *šārkin*ak épp úgy mint a versformája, a dallama is arab; míg a türkü melódiája török földön termett, nemzeti néptermék. Hisz magának a *türkün*ek a *türk* (török) szóból való továbbképzése is e mellett szól, és érdekes analógiául szolgálhat e tekintetben a romántól származó románcz kifejezéséhez.

A *türkü* vagy más néven *bejt*, épp úgy érzékíti meg a *jār* a «szeretett társ, barát, szerető» fogalmát, mint az oszmánok dala. Elannyira, hogy mikor éneklésbe fognak, ebbe az egy szóba öntik bele összes keserveiket, és rendszerint egy strófányi idő kell hozzá, míg e szónak háromszoros elkesergésével a kellő hangulatra és melódiára rátalálnak. Akár énekszóval történjék ez, akár hangszerrel. És csak ezután jön a voltaképpi népdal, a magyarra emlékeztető ritmusos soraival, keresetlen rimeivel és az elmaradhatatlan refrainnel. Egyik állandó sajátága a *türkün*ek, hogy a *jār* dicséretéhez a természeti jelenségekből veszi a hasonlatokat. Főleg olyankor, a mikor e jelenségek mását mintha ott találna a megénekeltje külsején, a természeténél fokozódottabb, igézetesebb formában. Két húrú hangszere a *heman* kíséri ritmusos sorait, s miközben a cziterához hasonló *szanturt* is meg-megpengeti, hozzáfog egyhangú danájához, mely fájó vággyal, és dicsőítő büszkeséggel zengi szeretettje dicséretét. És az egyes verssorok után sohse hiányzik a refrain (*baıırma*), mely vagy egy fájdalmas felsóhajtást, panaszkodást fejez ki, vagy mintha azt a veszedelmet akarná rövid pár sorban összefoglalni, melyet a szerelem szülte szenvedély (*sevdā*) okozott neki. A türkü rendszerint kesergő természetű. Az ifju a szerelem karmai közzé tévelyedik és küzd hogy onnan kiszabadulhasson. Ekkor azonban egy másik nagy bánat (*hasret*) epesztí, a szerelme tárgyától való válás nagy bánatja.

Külön sajátága az adakái népdaloknak, hogy sok bennük a helyi vonatkozás. Van úgy, hogy egy-egy hirre vergődött személyhez, szép asszonyhoz meg a szerelmeihez fűződik a nóta, vagy pedig magához a szigethez, és a sziget egyes helyein lejátszódott eseményekhez. E helyi vonatkozásoknak itt-ott jelentősebb háttere is van. A mikor az örök érzés mellett, mintegy párhuzamosan vele, ott egy kétségbe ejtően szomorú hang, mely

a sziget történeti halottjait gyászolja. És szemeink előtt sorra vonulnak el azok a históriailag is igazolt helynevek, melyekhez egy-egy harcznak vagy vereségnek a szomorú emléke fűződik. Ott van *Kasztel*, a hogyan a szigettel szemben levő erődöt nevezték; máig is romladoznak a *túbia*-nak nevezett sánczok, a hol *Ali pasa* védelmezte a várat, és ott van végül *Alijon* dombja, ott a szerb *Kladova*, melyet a török uralom a büszkén hangzó *Fethislam* (Iszlám hódítása) névvel cserélt fel. És e nevekhez fűződő eseményeket el nem feledték, és emlékezetüket dalba foglalták.

A népdalok legtöbbje egy-egy természeti jelenség leírásával kezdődik. Néha csak egy-egy természetből vett kép, mely úgyszólván a kiindulója és állandó visszatérője a népdal vég-sorainak. A török népdaloknak különben is jellemzetes saját-ságai közé tartozik, hogy lelki világuk egy-egy szubjektív megnyilatkozását valamely természeti kép kíséretében mutatják be. Néhol látható összefüggésben, néhol pedig nagyon is laza kapcsolattal. Akár a mi népdalaink. A természeti képeket különben is szeretik az adakálei népdalok. A sziget körül elterülő hegyvidék, mely bánatos bolyongásaiban menedéket ad neki; a berkek nyiladozó rózsái, melyekben a maga érzelmeinek a szimbólumát látja; a tova szálló felhők, melyek lángoló szerelme égő tüzének a füstjéből keletkeztek; a habjait hompölyögtető nagy folyam, melyet könnyeinek az árja dagaszt nagygyá: mind megannyi költői keret, melybe érzelmeinek színes kifejezéseit festői módon beleillesztheti. Ehhez társulnak itt ott olyan példázatok is, melyeket az állatvilágból foglalt le magának a népköltészet. A daru madár a szerelmesekhez szóló izenetnek a közvetítője; a jávor meg az őz szökdécselése azt a fájdalmat juttatja eszébe, melyet tova illanó szerelmese kelt benne; a kos meg az áldozati bárány a szenvedélyek oltárán füstölög. És míg az ifjunak oroszlán a járása, medve a bátorsága, addig a leánynak gazelláéra emlékeztető a termete, és kígyóéra a híisége. De míg mind eme képek csak helylyel közel surrannak át a népköltészet berkein, addig sztereotip alakká lett a keleti költészet *bülbülje*, mely csak a szerelem rózsafáján énekelheti édes-bús dalait. És mind e képek és hasonlatok mintegy bevezetői, majd pedig refrainjei dalba fűződő gondolataik-

nak. Adakále vidéke, mely természeti szépségekben külömben is párját ritkító, csakis termékenyítőleg hathatott népe képzeletére. Magas hegyektől környékezve, mint egy mélyen fekvő völgyben élük át életüket, a hol karcsú cziprusaik, jázmin és rózsa ligeteik, gyümölcs erdek és virágos berkeik, csak táplálják bennük azt a vonzalmat, melyet a természet szeretete ébreszt bennök. És a természet e pazar környezetében fejedelmi erővel törtet át az ő történeti tudatok leghatalmasabb folyama, a Duna. Annak a vilájetnek vízből való végvára, melyhez a törökség fénykorának a legdicsebb emlékei fűződnek. És mai nap is éneklí az adakálei török a Dunáról szóló nótát, mely népdalainak egyik legszebbje.

A történeti háttérű népdalok bennünket leginkább érdeklő csoportjáról kell még végezetül megemlékeznünk. A három ország határánál meghúzódó Adakále fontos sztratégiai pontja volt a nyugot felé törekvő oszmánoknak. A vidini és belgrádi várak közt itt volt a legfontosabb sánczerősség, és mint egyik őrszeme a dunai vilájeteknek, fontos szerepe volt a török hódoltság történetében. Mintegy mérföldköve a már meghódolt Keletnek és a még meghódítandó nyugotnak. És a mint hogy Sztambul volt a rümbeli iszlám világ kalifai szent helye, azonképpen volt a frenkek földjén is egy erősen sóvárgott végvára, melyhez harczi dicsőségeiknek legmerészebb reményét kötötték. Mintegy végső céljához annak a világbirodalmi eszmének, melynek szolgálatában százados harczokat folytattak. E végvárunk Budavára volt, a török világ *Budinja*.

És ismét csak az adakálei kis néptöredék volt az, melynek naiv hangú népdalköltészetébe beleillesztve találjuk azt a történeti eseményt, melynek központja Budavára eleste volt. «Bájos Budánk a németek kezében», siratják a nótájuk minden egyes versszakában. Mintha az a hullámgyűrű, mely a hanyatlóban levő törökséget egyre jobban sodorta vissza a Kélet felé, ott akadt volna meg Adakále sánczainál, és egy kesergő moraj alakjában fagyott volna népdallá. Mert csak úgy érthető, hogy az egész törökségben csakis az adakáleieknél maradt meg Budavára elestének népdalba foglalt emléke. És annyi idő után, most is annak a nótának a refrainje hangzik vissza, hogy «Bájos Budánk, tornyos Budánk elesett». A népdalnak *Budavára nó-*

tája (Budin türküsü) a czíme. És mint majdnem minden népdaljuk, ez is laza és egymással alig összefüggő strófákból áll, melyeknek azonban majdnem mindegyike, ha csak egy-egy vonatkozással is, Budavára valamelyik eseményéhez vagy legendájához fűződik. Lírai momentumok váltakoznak benne elbeszélő sorokkal, és refrainje mintegy balladaszerű rövidséggel kesergi el a gyászos esemény bekövetkeztét.

Ime főbb vonásaiban az adakálei török népdalok ismertetése. Gyűjteményemet, mely körülbelül száz ilyen népdalt foglal magában, még évekkel ezelőtt lestem el, főleg az adakálei *Me-hemed Fehmi* közvetítésével és hathatós segítségével, a nép ajkáról, egyéb ily népköltési termékekkel egyetemben. És már azóta is volt alkalmam tapasztalni, hogy egyrészt az anyagi pusztulás, más részt meg a lakosság lassú kihalása folytán, egyre felejtik a régibb dalaikat, a nélkül hogy ujak támadnának. Az új nemzedék nem részese többé azoknak a hagyományoknak, melyek a multak legendaszerűvé lett eseményeit megőrizték, és legfeljebb egy-egy szintelen vagy a szomszéd területekről ellesett dal az, a mely még kihaló fény módjára, lelkükből fel-felvillan. Összegyűjtött anyagom egy már kihalóban levő nyelvterületnek és dialektusnak az emlékeit őrizte meg, és ezzel egyúttal némi adalékkal is járul idegen nyelvű hazai nyelvjárásaink ismertetéséhez. Az itt közölt népdalok versidomaira, és általában az adakálei dialektus nyelvi sajátosságaira vonatkozó megfigyeléseink a tanulmányunk végén levő jegyzetek közt vannak egybefoglalva.

1.

*Acil bulut şaz olajım,
gamlırdan āzād olajım,
bulut, senden haber soram.*

*Bulut gelij düşe kalka,
parmağında gümüş halka,
sen şāj ettin beni halka.*

*Bulut gelij hızlı hızlı,
arasında nāme gizli,
sojle bulut ne jəzili.*

*Bayırma: Ütme bülbül, gül senin dir,
meclām bilij jār kimin dir.*

2.

*Acil ej umrumın vāri,
bād-i sebah olmadan,
dere bilsem konşe gülün,
sararip-ta solmadan,
sara bilsem inşe belin,
zālim engel duymadan.*

*B. Arağım hangi diyarda,
gezej bir tənem benim.
kader kismet bojle imiş.
sağ ol efendim benim.*

*Okudım elifi beji,
ezber ettim ismini,
cik efendim şarki sojle,
işideyim sesini.
gökte uçan feristeler,
silsin gözüm jaşını.*

(1.)

Nyilj meg felhő hadd vigadjak,
a bajoktól szabaduljak,
felhő, tőled hirt hadd halljak.

Jön a felhő esve kelve,
az ujjain ezüst abroncs,
hírbe hoztál a nép előtt.

Jön a felhő nagy sietve,
közötte a levél titkos,
szólj felhő, mi van rá írva.

Refrain: Ne szólj bülbül, rózsá tied,
Isten tudja lányka kié.

(2.)

Nyilj ki oh én mindenségem,
a hajnali szél előtt,
bár szedhetném himbó rózsád,
mielőtt elhervadna,
ölelném karcsu derekát,
zsarnok társam nem sejtvé.

R. Keresem hogy mely országban,
járok én egyetlenem,
ilyen volt a sors és végzet,
légy épségben efendim.

Az ábéczt átoltastam,
a nevedet megtanultam,
énekelj csak én efendim,
hadd hallom a hangodat,
a tündérek fenn az égen,
hadd töröljék könnyemet.

3.

*Ada Fetislama¹ bakaj,
arasından girdāb akaj,
topçılari ženge bakaj.*

*B. Metin dir Ada-Kalesi,
alınmaj Kastel² kulesi.*

*Adanın çevresi taş dir,
jatažak jerimiz jaş dir,
bizi saran kızıl-baş dir.*

*B. Metin dir Ada-Kalesi,
alınmaj metin kulesi.*

*Adanın karşısı Kastel,
arasından Tuna gecej,
deli-kanlı kızı istej.*

*B. Metin dir Ada-Kalesi,
alınmaj deli-kanlısi.*

*Hirsava, Ada bazarı,
kaldı ālemin nazārı
icinde şehid mezārı.*

*B. Metin dir Ada-Kalesi,
alınmaj metin bazarı.*

4.

*Ahdım olsun sevmejejim,
güzel senden gajrisin.
kābil olsa verij idim,
sana umrum jarisin,
çok güzeller sevdım amma,
günlüm almaj gajrisin.*

*B. Gel seninle kavıl edelim,
jā onun ol jā benim,
bir tenhāda gürüşelim,
jā ondan geç jā benden.*

*Gel benim mestāne gözlüm,
şimdi buldum ben seni,*

(3.)

A sziget Fetiszlámra néz,
közöttük mély örvény folyik,
ágyusaik harcra néznek.
R. Szikla-szilárd Adakále,
Kasztel tornya nem hódol meg.

Adakále környéke kő,
fekvő helyünk nedves vizes,
Kizil-bas vesz minket körül.
R. Szikla-szilárd Adakále,
a kötornya nem hódol meg.

A szigettel szemben Kasztel,
közöttük a Duna folyik,
ifjú legény leányt óhajt.
R. Szikla-szilárd Adakále,
fiatalja meg nem hódol.

Orsova, Sziget bazárja,
a világ figyelme maradt,
benne vértanúknak sirja.
R. Szikla-szilárd Adakále,
nem hódol szilárd bazárja.

(4.)

Megfogadom, nem szeretek
rajtad kívül senki mást,
oda adnám ha lehetne,
életemnek a felét,
sok szépet szerettem, ámde
szívem már mást nem akar.
R. Jer teveled beszélgessünk,
vagy azé légy vagy enyém,
titkos helyen találkozzunk,
róla mondj le vagy rólam.

Jöjj csak én mámoros szeműm,
most akadtam én reád,

senin ateşine duştım,
 jaktın kül ettin beni,
 eski jārım dujar ise
 ne seni koj ne beni.

Ajaklar altında kaldım,
 be hājın görmejmisin?
 derdin ile üljirim,
 daha inanmajmısın?
 al junaktan bir šeftali,
 āsika vermejmisin?

Geçmejim kapun ununden,
 basılsın adın senin,
 butun mežlislerde jārım
 sojlenij nāmın senin,
 bašin içün dođru sojle,
 kim-dir ustādin senin?

Varın dejin ol jārime,
 hep karalar gijmesin,
 bir eline hanžer almış,
 dertli sinem delmesin,
 jārımı eller saražak,
 bāri gözüm görmesin.

5.

Aj efendum serdi žanum,
 kendi efendum seni,
 iki žihāne vermezem,
 kendi ženānım seni,
 onun içün pek serejim,
 kendi efendum seni.

Šu žihānde serbest gezdım,
 kimseji almaj günül,
 dünjā dolu güzel olsa,
 kimseji sarmaj günül,
 herne kadar ževr edejsem,
 kūsmej inžinmej günül.

belé estem a tüzedbe,
hamuvá égettél meg,
régí rózsám ha megtudja,
nem hagy téged se engem.

Lábak alatt maradtam én,
hej gonosz, nem látod-e?
bánatodtól ha meghalok,
még akkor sem hiszed-e?
piros ajakról egy csókot,
szeretődnek nem adsz-e?

Nem megyek el kapud előtt.
nyomassék ki a neved,
mindenfelé én szeretőm,
emlegetik nevedet,
életedre, mondj igazat,
vajon ki a mestered?

Mondjátok meg a rózsámnak,
feketét ne öltön fel,
fél kezébe hadsárt fogott,
fájó szívem ne szúrja,
más öleli a rózsámat,
csak a szemem ne lássa.

(5.)

Óh efendim lelkem szeret,
én efendim tégedet.
két világért sem adlak én,
óh szerelmem tégedet,
a miatt óh be szeretlek,
én efendim tégedet.

E világot büszkén jártam,
senkit nem fogad be szív,
ha világom mind szép volna,
senkit nem ölel a szív,
bármennyire erőltessem,
nem haragszik, nem fáj szív.

*İlk akşamden sabahedek,
sarsam inçe belini,
okşasam nâzik vüjudın,
koklasam güüm seni,
butun zihāni verseler,
değişmem jārım seni.*

*B. Şerbeti lāl-i lebinden,
günder hasta şanime.*

6.

*Arabalar gelij gecej
iz olıj,
kaldır hanım şelvarını
toz olıj,
sık sık geçme, annen dujaj
söz olıj.*

*B. Kol ver jārım, doğdı sabah
jılduzı.*

*Arabalar gelij gecej
karşıdan,
ne istejsen alam sana
çarşıdan,
jarın akşam dolan-da gel
komşidan.*

7.

*Arabalar gelij gecej iz olıj,
kaldır hanım şelvarını toz olıj,
gündüz gelme, komşı görıj söz olıj.*

*Lājik-mi-dir kız ismini sormağa,
revā-mi-dir şanfes şalvar jırtmağa,
ne istejsin bir gişeşik jatmağa.*

*Hasta oldım, ben odamda jatıjım,
sağıma soluma hekim getirin,
alın beni ol jārime gütüürün.*

Kora estétöl reggelig,
 ölelném a derekad,
 becsezgetném gyöngéd tested,
 szívnam rózsailatod,
 a világot ha adnák is,
 sem cserélném ki veled.

R. Rubint ajkad italából,
 küldj a beteg szívemnek.

(6.)

Jönnék mennek a szekerek,
 nyoma lesz.
 emeld asszony bugyogódat.
 poros lesz,
 ne siess, megtudja anyád
 beszéd lesz.

R. Add a karod, itt a reggel
 csillaga.

Jönnék mennek a szekerek
 túlfelöl,
 a mit akarsz veszek neked
 bazárból,
 holnap este ismét jöjj el
 szomszédból.

(7.)

Kocsik jönnek elhaladnak nyoma lesz,
 emeld lányom bugyogódat poros lesz,
 nappal ne jöjj, szomszéd meglát, híre lesz.

Méltó-é a leány nevét kérdezni,
 illő-é tafota salvárt széttépní,
 mit akarsz egy éjszakai fekvésért.

Beteg lettem, a szobámban fekszem én,
 jobbomra balomra orvost hozzatok,
 fogjatok és szeretőmhöz vigyetek.

*Hasta oldım, ben odamda jatıjım,
kimse yok-tır sorsun benim hatırım,
bir hasretim var-da bana getirin.*

*Hasta oldım, görmez oldım jolımı,
soldurdılar benim konşe gülümi,
aqlamaqler kurbet elde üleni.*

*Eşel jastığına koymışım başım.
aşıslar beni esim joldasım,
hemen bir merlāja kalmış-tır işim.*

*B. Açıll daqlar ben silaja varajım,
silada bir hasretim var görejim.*

8.

*Armudı daldı sallanij,
jere düşej hallanij.
vezir oqlanı olsa,
gene järe jalvarij.*

*B. Jürü jeşillim jürü,
eşinden kalma gerü,
zehir olsa içejim,
memenden akan teri.*

*Armudı bıçakladım,
jārımı kuşakladım,
sandım jārı janımda,
jastığı kuşakladım.*

9.

*Aşkın bādesini kaldırdım içtim,
felek çemberini deldim-de geçtim,
sevgili jār, senden ajrı-mı duştım?*

*B. Elde ne var bende var,
aşkım çok senden;
üljüm-de ajrılammam,
vāz geçmem jārden.*

Beteg lettem, a szobámban fekszem én,
senki sincs ki kérdezné a bajomat,
nagy bánatom van, hozzátok azt nekem.

Beteg lettem, nem látom az utamat,
hervasztották az én bimbó rózsámat,
nem siratják az idegenben meghalót.

Halál párnájára hajtom fejemet,
társam pajtásaim hadd sajnáljanak,
csak az egy Istenre maradt a dolgom.

R. Hegyek nyiljatok hadd menjek hazámba.
ott van az én bánatom, hadd látom meg.

(8.)

Körte lelógg az ágon,
földre hull mézessé lesz,
ha vezirnek fia is,
mégis lánynak könnyörög.

Haladj zöldesem haladj,
társtól vissza ne maradj,
ha méreg is megiszom,
a mit emlöd kiizzad.

A körtét felkéseltem,
szeretóm átöleltem,
rózsám mellettem véltem,
hát párnát ölelgettem.

(9.)

A szerelem kelyhét kiürítettem,
sors kerekét átfúrtam és elmentem,
szerelmem, én tőled távol estem-e?

R. Másban mi van bennem is van,
szerelmem több náladnál,
meghalok de el nem válok,
szeretóm el nem hagyom.

*Evlerimin uni çep-çevre harman,
aê bejaz göğsünü okunsın ferman,
bir şeftalîn senin, âşike derman.*

*Evlerimin uni taş ile toprag,
jârime jolladım gül ile japrag,
düşej-mi şanına sevüp-te brakmak?*

10.

*Aşkın kemendini
taktum bojnıma,
kaldır nikâbini
gel gir kojnıma,
gülüm dedikleri
gelmez ajnıma.*

*B. Kalmadı sabrım karârım,
ağlağım her gün,
jârın hakkın diranında
sojlejim bir gün.*

*Uzun selvilerden
uzun-dır boğın,
inşe fidanlerden
inşe dir belin,
nişe sarnajajım
jahşi-dir dilin.*

*Ateşim janmadıan
tutunım tutej,
viran bağçelerde
bülbüller utej,
bildir-ki derdimden
şinži beş-beter.*

11.

*Bana dejler ağlama,
neme gülejim?
akan çeşmim jaşını,
neme silejim?*

Házam előtt köröskörül aratás,
nyisd ki fehér kebled fermánt olvasni,
egy csókod szerelmesed meggyógyítja.

Házaimnak eleje kő meg homok,
szeretömnek küldtem rózsát levelet,
illik-e hozzám szeretni elhagyni?

(10.)

Szerelemnek törjét
nyakamba tettem,
emeld fátyolodat.
jőjj az ölembe,
kit rózsámnak hívok,
nem kerül elém.

R. Nem maradt többé türelmem,
sírok minden nap,
a lány Isten tanácsánál
majd szólok egy nap.

Hosszú cziprusfáknál
hosszabb termeted,
vékony galyacskáknál
vékonyabb derekad,
hogy ne ölelném át
szóló nyelvedet.

Nem lángol a tüzem
mégis füstölök,
elpusztult kertekben
fülemüle szól,
tavali bajomnál
mostani rosszabb.

(11.)

Azt mondják hogy ne sírjak,
miért nevessek?
szemem folyó könnyeit
miért töröljem?

*bana jār oluğunu,
neden bilejīm?*

*Bana deşler aqlama,
kalbim taş deşil,
bu akan gözlerimden,
kan dir jaş deşil,
bu başıma gelenner,
sifte hiç deşil.*

*B. Bir melek meftuni-jīm,
bana bir çāre,
jandīm askın nārına,
buna bir çāre.*

12.

*Ben aqlajīm gündüz geşe,
aşeş jārım hālın nişe,
ko janajīm kül olunşe.*

*B. Insaf ejle, aşı beni,
merhamet et, sen sar beni.*

*Jārime geemişler beni,
bilür gibi bejaz teni,
alsam-da sineme sarsam,
piş bajılmak alij beni.*

*Piş kerre gelsen janıma,
melhem vuruldın jareme,
lakma jārım kusurıma.*

13.

*Ben derviş-im dibā gejmem,
senden gajri jārı sevmem,
teüheli-jem çirkin sevmem.*

*B. Güzele şan kurban olsun,
kanım järe helal olsun.*

hogy te vagy az én rózsám,
miről tudjam meg?

Azt mondják hogy ne sírjak,
a szívem nem kő,
a mi szememből folyik,
vér az és nem könny,
a mi éri fejemet,
nem első vétel.

R. Angyal kárhozottja én,
jaj segitsetek,
szív tüzébe égtem én,
óh segitsetek.

(12.)

Egyre sírok nappal éjjel,
vajon hogy vagy kedvesem,
hadd égek míg elhamvadok.

R. Szánj meg engem, irgalmazzá, l,
légy kegyelmes, ölelj meg.

Szeretőmnek elárultak,
mint a kristály fehér testje,
bár keblemhez szoríthatnám,
ájdulkozás fog el engem.

Jönnél csak el egyszer hozzám,
sebemre gyógyító ír vagy,
nézd el lelkem a hibámat.

(13.)

Dervis vagyok dísz nem hordok,
náladnál mást nem szeretek,
megfogadtam, nem kell a rút.

R. Szépnek áldozom lelkemet,
Vérem szeretőmé legyen.

*Beligrad bir metin serhad,
çirkinler elinden ferjad,
ol çeleden bize imdad.*

*Bakcivan beklej bağını,
hasmajasın ajağını,
sinem dilberler jatağı.*

*Inçe şiveler бүкүлү,
sijah kjähüller дүкүлү,
turunč memeler үпүлү.*

14.³

*Ben-de gittim bir gejiğin arına,
gejik beni çekti kendi dağına,
benden selam olsun nazlı jārime.*

*B. Hajran ile güleşemem, jār benim,
şanım järe kurban olsun, şan benim.*

*Gejik, senin bojnuzjıjın burmalı,
gejik, seni nerelerde bulmalı,
gejik için jeşil çimen jolmalı.*

*Gejik, senin bojnuzjıjın kırmızı.
nejden aldın bu gülgülü nergizi,
ben-de serdim şu adada bir kıızı.*

15.

*Bir görüşle sabrım kalmaj,
janıjı derunum sünmey,
günülü çekmejen bilmej.*

*B. Inlesin dağlar ahimden,
janıjı âlem zārinden.*

*Kız bakcende gül tükenmiş,
ışittim jārım evlenmiş,
kojuunda çevrem kirlenmiş.*

*Bakcende kınalı kuzu,
sol janına vurdu sizi,
annesinin küçük kıızı.*

Belgrád szikla-szilárd végvár,
rútak miatt siránkozás,
Istentől a segítségünk.

Kertész őrizi a kertjét,
hogy a lábát meg se nyomja,
keblem a bájosok ágya.

A finom báj hajladozik,
fekete fürt szétszóródik,
narancs emlő csókoltatik.

(14.)

Én is mentem vadászni egy szarvasra,
szarvas engem oda vont a hegyére,
üdvözetem az én bájos rózsámnak.

R. Vaddal én nem viaskodom szerelmem,
lelkem szeretőmé, jó hír meg enyém.

Szarvas, a te két szarvacskád csavarós,
szarvas, vajon téged hol találhatni,
szarvas számára zöld fűvet kell tépni.

Szarvas, a te két szarvacskád karmazsin,
honnan vetted színes nárczis virágod,
megszerettem e szigeten egy leányt.

(15.)

Egy látásra nincs türelmem,
ég a belsőm, nem alszik el,
mit tud az, a ki nem szeret.

R. A hegyek nyögnek jajomtól,
ég a világ sóhajomtól.

Lány, kertedben nincs több rózsza,
hallom, lánykám házasodott,
keblén kendőm piszkolódott.

A kertedben hennás bárány,
bal felölről sebezett meg,
az anyjának kicsiny lánya.

16.

*Bir güzele ben-de gönül
bağladım,
aşki-muhabbet ne imiş
anladım,
derdim ile çok zamanlar
ağladım ;
aşki-muhabbet ne imiş
anladım.*

*Gitme kuzum eller ile
sejranı,
tarajup kjäkülün dükme
bir jana,
jana-jana ben-de dündüm
külhane ;
aşki-muhabbet ne imiş
anladım.*

17.

*Bir inçe sevdāja uğradı başım,
gündüz hajalım-sın hem geze düşüm,
bu geze sabaha ol benim eşim.*

*Kara dir kaşların kirpigin ok-tır,
gezejim žihani, akranın jok-tır,
bir geze sararsam, ol bana çok-tır.*

*Uzun selvilerden uzun-dir bojin,
inçe fidanlerden inçe dir belin,
nasl sermejejim jahşı dir dilin.*

*B. Kız senin uğrına ülmej-mi sandın,
aman jârim gülüm nemden usandın?*

18.

*Bir mahzunlık çokti benim serime,
haberim jok kimler geçmiş jerime,
dilejim-ki dojmajasın jârine.*

(16.)

Egy széphez én a szívemet
kötöttem,
hogy mi az igaz szerelem,
megtudtam,
fájdalmammal be sok időt
sirtam át.
Hogy mi az igaz szerelem,
megtudtam.

Ne menj báránykám másokkal
sétára,
fésülködven fürtjeid ne
ziláld szét,
égve égve belőlem is
hamu lett.
Hogy mi az igaz szerelem,
megtudtam.

(17.)

Gyöngéd szerelembe jutott a fejem,
nappal ábrándom vagy, éjjel meg álmom,
ezen éjjel reggelig légy a társam.

Szemöldököd fekete, pillád meg nyíl,
járom a világot, párod sehol sem,
egy éjjel ha ölelnélek, nekem sok.

Hosszú cziprusfáknál hosszabb termeted,
vékony galyacskáknál vékonyabb derekad,
hogyne szeretnélek, szép a beszéded.

R. Azt hitted lány, hogy érted nem halok meg,
ugyan rózsám engem miért untál meg?

(18.)

Szomorúság szállott az én fejemre,
nem tudom hogy ki jött az én helyemre,
kivánom hogy be ne teljék lánykámmal.

*B. Bir meleksi günlümi herāb etti,
errel aldı soyra inkjar ejledi.*

*Ahdım olsın geymejejim kareler,
şol sinemde çift e hanzer jareler,
serdižegim el kojnında gizelej.*

*Ak bažadān sıjah tutun tuteji,
has bağcede garib bülbül üteji,
ütme bülbül, benim derdim jeteji.*

19.

*Bir melek simāli jāre vuruldım,
ben o jārın sozine meşbur oldım,
jārımın askile jandım kül oldım.*

*Vardım jārın hānesine, evde yok,
sanki jüreğime saplandı bir ok,
bugunki şunnerde jārden haber yok.*

*Ben inşumi dizi dizi dizejim,
zurefā meşlislerinde gezejim,
sanma jārım ben sefāmdan gezejim.*

20.

*Bir peri jüzli dilberle
jattım bu geže,
hüsni aja benzer jārle
jattım bu geže.
sojunıp janıma geldi,
öptüğüm jer gülgül oldı.*

*Sojunıp kojnuna girdim,
sarıldım inşe bele,
siktım turunč memeleri,
akşamden sabahedek,
jārle muhabbet ejledik,
lutun bu geže.*

R. Egy kis angyal törte meg a szívemet,
elfoglalta, aztán meg eltagadta.

Fogadásom hogy nem hordok feketét,
a szívemben páros handsár sebje van,
a szeretőm más ölében éjjelez.

Fehér kéményből fekete füst füstöl,
diszes kertben idegen pacsirta szól,
ne szólj bülbül, elég az én bánatom.

(19.)

Angyal arcú leánykába szerettem,
én e leány szavának foglya lettem,
rózsám szerelmétől égtem hamuvá.

Elmentem a szeretőmhöz, nincs otthon,
a szívembe mintha egy nyíl szúrt volna,
mostanában hirt sem hallok felőle.

A gyöngyömet egyenként feltüzdelem,
a bájosak csoportjában sétálok,
azt ne hidd hogy kedvtelésből járkálok.

(20.)

Tünder arcú szép leánynyal,
aludtam az éjszaka,
hold szépségű szeretővel,
aludtam az éjszaka,
levetközve eljött hozzám,
csókom helye virágkert lett.

Levetközve ölbe vettem,
vékony termetét öleltem,
narancs keblét szorongattam,
estidőtől reggelig,
szeretőmmel mulatoztam
ezen egész éjjelen.

21.

*Bosnadan bir selam geldi,
geldi amma hağrım deldi,
nazlı jārdan haber geldi.
Açıldı Bosnanın jolı.*

*B. Aman şimdi, zaman şimdi,
Bosna bize haram şimdi.*

*Bir gemim var çift direkli,
rejisleri pek jürekli,
tajfası aslan jürekli.
Açıldı Tunanın jolı.*

*B. Aman şimdi, zaman şimdi,
Tuna bize haram şimdi.*

*Evlerimin uni pelin,
ver baham elin öpejim,
öptim koktım helallaştım,
şimden sonra neme lāzım.*

*Evlerimin uni çardak,
memeleri bilir hardak,
darılık-sen işte jatak.*

22.

*Bülbül gibi haps olmuştım,
jāre hālīm bejan dir,
nispet ile bir jār sevdim.
o-da bana zülüm dir,
sen buldun-se kendine lajk,
bana hudām kerim dir.*

*Ah efendum ah sultanım,
jetej beni taşladın,
hizmetinde yok kusurım,
ben ne gunah işledim?
ben zayıf-ım, dajanamam.
sen siteme başladın.*

(21.)

Boszniából üdvözlet jött,
jött s átjárta a szívemet,
szeretömröl hír érkezett.
Megnyilt Boszniának útja.

R. Óh mostanság, jaj mostanság,
Bosznia tilos mostanság.

Egy hajóm van két árboczú,
kapitánya bátor szívű,
legénye oroszlán szívű.
Megnyilt a Dunának útja.

R. Óh mostanság, jaj mostanság,
a Duna tilos mostanság.

Házam előtt keserű fű,
atyám, kezed hadd csókolom,
csókolóztam búcsúzkodtam,
ezután már mindegy nekem.

A házam eleje sátor,
az emlője kristály pohár,
ha haragszol, ime az ágy.

(22.)

Mint pacsirta foglyul estem.
lányka tudja a bajom,
módjával egy lányt szerettem,
az is nekem zsarnokság,
ha találtál illöt hozzád,
Isten irántam kegyes.

Óh efendim óh szultánom.
eléggé megköveztél,
hiány nélkül szolgáltalak,
mily hibát követtem el?
gyenge vagyok, ki nem bírom,
káromolni kezdtél el.

*Ah efendüm ah sultanım,
halka şāj ettin beni,
ben āšikklik bılmej iken,
hājin üğrettin beni,
ben murāda ermiş iken,
nā-murād ettin beni.*

*B. Ele düněj jār imissin,
var elin ol šimden gerü,
ajrılık şerbetin içtim,
elvedü šimden gerü.*

23.

*Dağ başında cıra jaktım janmadı,
kuçužukten gārib baēm gulmedi,
çok kişiler murādine irmedi.*

*B. Ažeb var-mı bu güjnümün cāresi,
sende hanžer, beude günül jāresi.*

*Gel aqlatma beni, sen-de gülesin,
murādına istejine iresin,
bir hajırlı jāre günül veresin.*

*Ješillendi cājırların cimeni,
geldi geçti güzelliğin zamāni,
zālīm engel hiç vermeji emāni.*

24.

*Deniz dibi derjā imiş,
bu günül berzā imiş,
beni baştan çıkaran,
mejer ojnak jār imiş.*

*Varnanın bağlarında,
mum diktım şamdanına,
elmas küpe japtırdım
jārimin kulağına.*

Óh efendim óh szultánom,
 hirbe hoztál engemet,
 a szerelmet nem ismervén,
 gonosz, kitanítottál,
 én elérvén a vágyamhoz,
 vágytalannak megtettél.

R. Máshoz hajló lányka voltál,
 légy a másé mostantól,
 a válás italát ittam,
 Isten veled mostantól.

(23.)

Hegy tetején gyújtófám nem gyuladt meg,
 szegény fejem még sohasem nevetett,
 sok ember a céljához el nem jutott.

R. Vajon van-e a szívemnek balzsama,
 benned handsár, bennem meg a szív sebje.

Meg ne ríkass, inkább te is nevéssél,
 vágyadhoz kívánságodhoz eljussál,
 üdvöt hozó leánykát megszeressél.

Kizöldült a mezőknek a füvese,
 a szépségnek rég elmúlt az ideje,
 zsarnok ellenségem nem ad kegyelmet.

(24.)

Tenger alján tenger volt,
 ez a szív egy tűzben volt,
 az eszemet elvevő,
 egy pajkos leányka volt.

Várnának a kertjében,
 gyertyám tettem tartóba,
 gyémánt függőt rendelttem,
 a szeretőm fülébe.

*Jemenim tuğralı-dır,
sevdiğim buralı-dır,
geçme kapım uninden,
jüreğim jaralı-dır.*

25.

*Derūnimden bir ah ettim,
jandırığım ālemi,
bir münāsib jārim olsa,
arz edejim hālīmī,
elimden almak isteyler,
benim nazlı jārimi.*

*B. Jārim sen kal eller ile,
ben basajım bağrına taş.*

*Ne olajdı olmajajdı,
ben seninle āşinā,
ben sana āšnā olalı,
gör ne geldi başıma,
kahpe rākib rahm ejlemej,
akan çeşmim jaşına.*

*Gel seninle aqlajalım,
dād ile ferjad ile,
bundan bujuk derd-mi olij,
jārī görmek el ile,
ol hājın dizine almış,
opej kokaj şāz ile.*

26.

*Destemālim deste gülüm,
deste ibrişim bükej,
jārde bir māmur bakiş var,
žanımı tenden sükej,
elin üç beş jārī varsa,
bana bir tānem jetej.*

*Ne tālisiz başım varmış,
taşa bassam iz olij,*

A kendőmön tundra⁴ van,
 szeretőm ide való,
 kapum előtt el ne menj,
 szívem meg van sebezve.

(25)

A bensőmből sóhajtottam,
 felgyújtom e világot,
 ha alkalmas rózsám volna,
 előadnám bajomat,
 el akarják tőlem venni,
 az én bájos lánykámat.

R. Rózsám maradj csak másokkal,
 a szívemre követ nyomok.

Mi lett volna, ha nem lennék
 én teveled ismerős,
 mióta megismertelek,
 lásd mi érte fejemet,
 gonosz ellen nem irgalmaz,
 szemem folyó könnyein.

Jer teveled sírdogáljunk,
 panaszszal és keservvel,
 ennél nagyobb bánat van-e,
 ha szeretőd másnál van,
 a gonosz térdére vette,
 csókolgatja boldogan.

(26.)

Keszkenőm én csokor rózsám,
 csokor selymes fonált fon,
 lánykám hamiskás nézése,
 lelkem testből ugratja,
 másnak három öt rózsája.
 nekem egy is már elég.

Mily balvégzetű fejem van,
 köre lépek nyoma lesz,

arostosda suja gırsem,
balta kesmej huz olij,
doksanında bir jār sevsem,
nazlanij-da kiz olij.

Demedim-mi sana jārim,
cikma geže jarisi,
mālemizde çapkun çok-tır,
kavraj seni birisi,
ben jārimi görmej isem,
geceğ umrum jarisi.

B. Kangi derdime janağim,
dağlar derdim var benim,
başımı sevdāje saldım,
jārle jengim var benim.

27.

Dilejim bāri-hudādan,
al janağın solmasın,
al janağın solaj ise,
gül zemālin solmasın,
beni jārden ajıranlar,
bir murāda irmesin.

B. Gel benim bāri taş dostım,
el-vedā şimden geru,
derdinle divāne oldım,
gezejim çoktan bernu.

Aj efendum a sultanım,
jetej beni taşladın,
ben zaijif-em dajanamam,
sen siteme başladın,
hizmetinde jok kusurım,
ben ne günah işledim?

Ne gezejsin jer jüzünde,
ol hūri kızlar gibi,
gjah doğajsın gajb olijsin.

augusztusba vízbe szálllok,
balta fogó jéggé lesz,
kilenczvenest ha szeretek,
kaczérkodik, lánynyá lesz.

Nem mondtam-e neked rózsám,
ki ne menj éjféli után,
környékünkön sok a czudar,
elragad az egyike,
ha szeretőm nem láthatom,
eltem fele oda van.

R. Melyik fájdalomtól égjek,
szerte szétszórt bajom van,
fejem szerelembe jutott,
szeretőmmel harczom van.

(27.)

Könyörgöm a teremtménytől,
piros arcz ne hervadjon,
piros arczod ha elhervad,
szépséged ne hervadjon,
szeretőmtől elválasztó,
vágyához ne jusson el.

R. Jöjj én köszívű szerelmem,
Isten veled ezentúl,
bánatoddal megőrültem,
réges régen bolyongok.

Óh efendim óh szultánom,
elég követ dobtál rám,
gyenge vagyok, ki nem bírom,
káromláshoz kezdettél,
hiány nélkül szolgálталak,
mi vétket követtem el?

Mit bolyongasz a föld színén,
mint a huri leányzók,
majd előtűnsz, meg meg eltűnsz,

*sebah jılduzi gibi,
her haçan aklîma gelsen,
erijim buzlar gibi.*

28.

*Dün geže jār hānesinde,
bir muhabbet olmadı,
ezildi jüreğim jagı,
tende zanım kalmadı,
gizli günül hastası-jım,
jār zatırım sormadı.*

*Jā ilāhi ah efendum,
kalmışım boyle nācār,
ben o jāri çok seveğim,
o benim nemden kaçaj?
ajde bir selam verijdi,
onı-de vermej gecej.*

*Jā ilāhi aj efendum,
jāri gördüm el ile,
sinem uzre jare açtım,
bir kalem-tıraş ile,
benden gajrı jār sevejsen,
dügünesin taş ile.*

*Jā ilāhi aj efendum,
sojlejeğim doğrısın,
haktan gajrı kimse bilmej,
bu annimin jazısın,
dünja dolu güzel olsa,
günnüm almağ birisin.*

*B. Gel benim aslan gezişlim,
jārānım ol sen benim,
ol kadar aşkım zıjāle,
āhım kül edej seni.*

mint a reggeli csillag.
a mikor csak eszembe jutsz,
jég módjára olvadok.

(28.)

Tegnap éjjel a rózsánnál,
nem történt barátkozás,
szívem zsírja olvadozott,
lelkem testben nem maradt,
titkos szív betegje vagyok,
lány nem kérdé bajomat.

Óh Istenem óh én uram,
tehetetlen maradtam,
én rózsámat be szeretem,
tőlem vajon miért fut?
egyszer egy hóbán köszöntött,
azt se teszi többé már.

Óh Istenem óh én uram,
mással láttam rózsámat,
keblemre sebet nyitottam,
egy tollvágó zsebkéssel,
ha kívülem mást is szeretsz,
üttesél meg kövekkel.

Óh Istenem óh én uram,
hadd mondok az igazát,
Isten tudja senki más nem,
homlokomnak írását,
ha világon csak szép volna,
egy se kell a szívemnek.

R. Jöjj én oroszán járásom,
légy te az én szeretőm,
olyan nagy az én szerelmem,
hogy sóhajom elhamvaszt.

29.

*Edemen kimseje hālīm hikjājet,
günül senden kime edem šikjājet?
aklīmī başımdan aldın nihājet.
Günül senden kime edem šikjājet?*

*Sen sin beni mejtun eden o järe,
açıldı sinemde bin turlu jare,
gelse jārim bulsun bana bir çäre.
Günül senden kime edem šikjājet?*

*Jār olajdın gitmez idin janımdan,
usantırdın beni tatlı žanımdan,
ajırdılar beni konže gülümden.
Günül senden kime edem šikjājet?*

30.

*Elvedā-dır deli günül, elvedā,
baş jastıkta, elā gözler ujkuda,
gelse jārim, gürsün beni bu halda.*

*B. Ben gidejim, eller sana eš olsun,
gündüz hajak, gişem sana düş olsun.*

*Emir-mi-sin, hep jeşiller gijejsin,
žallat-mi-sin, tatlı žana kijajsın,
çocuk-mi-sin, el süzüne ujajsın.*

*Nazlı jārim ne gezejsin arada,
ah ettikçe aškım olıj zijāde,
āžel erejmiyim ben-de murāde.*

31.

*Endim jārin bağçasına,
çevrilij şişte kebab,
eğildim, jüzüne baktım,
sanki doğmış mähitāb,
benden gajri jār seveysen,
çarpsın seni dort kitab.*

(29.)

Senkinek a bajom nem mondhatom el,
 a szívemet kinek panaszoljam el?
 az eszemet a fejemből vetted el.
 A szívemet kinek panaszoljam el?

Te tetted hogy megszerettem azt a lányt,
 a szívemben ezerféle seb fakadt,
 jöjjön rózsám, gyógyítson meg engemet.
 A szívemet kinek panaszoljam el?

Ha szeretnél, nem hagynál el engemet,
 megunattad én velem a lelkemet,
 bimbó rózsámtól eltávolítottak.
 A szívemet kinek panaszoljam el?

(30.)

Isten veled bolond szív, Isten veled,
 fej a párnán, kék szempár meg álomban,
 ha rózsám jön, lásson engem ily bajban.

R. Én elmegyek, más legyen a te társad,
 nappal ábránd, éjjelem álmod legyen.

Emir vagy-e, zöld rubákba öltöztél,
 hóhér vagy-e, a lélekre rontottál,
 gyermek vagy-e, más szavára hajlottál.

Kaczér rózsám időközt mit sétálgatsz,
 sóhajtozván növekszik a szerelmem,
 vajon én is a célomhoz jutok-e?

(31.)

Lementem rózsám kertjébe,
 nyárson forog a sült hús,
 lehajoltam, reá néztem,
 mintha holdfény kelt volna.
 ha kívülem más lányt szeretsz,
 sujtson a négy könyv reád.⁵

*Endim jārīn baġċusina,
jaseminler kol atmış,
ışitmiş jārīm geleşek,
meşlisini donatmış,
bak şu hakkın hikmetine,
ne güzeller yaratmış.*

*B. İşidin zārīmī dostlar,
gül solaj bülbül ağlaj,
gül gibi benzim solaj,
bülbül gibi gözüm ağlaj.*

32.

*Esej bād-i sabah jeli,
sallanij zülfünün teli,
uzak dir jārīmīn jolı.*

*Evləri var yol başında,
benləri var sol kaşında,
saramadım genç işimda.*

*Evləri var hāne hāne,
benləri var tāne tāne,
saramadım jana jana.*

*Evləri var jüksek çardak,
memeləri bilir bardak,
darılıjsan işte kuşak.*

*B. Jāre varsam, hālin sorsam,
inje belin sara bilsem.*

33.⁶

*Ecimizin uni karlı balkannar,
Ada-kalesinden atılıj toplar,
devlet ihsan etmiş koçlar kurbannar.
Soğlensin dillerde Ada-kalesi.*

*Sallıdan salıjıa kurulıj pazar,
eşnehlerden jok-tır bize zarar,*

Lementem rózsám kertjébe,
 jázminok kart nyújtottak,
 meghallotta jön a rózsám,
 a csoportját ékíté,
 nézd az Isten bölcseségét,
 mily szépeket teremtett.

R. Halljátok barátim jajom,
 rózsá hervad pacsirta sír,
 hervad arczom mint a rózsá,
 sír a szemem mint pacsirta.

(32.)

Reggeli szellő fujdogál,
 hajfűrtjeid himbálóznak,
 messze van a rózsám útja.

Háza van az út fejenél,
 anyajegy bal szemöldökén,
 nem öleltem fiatalon.

Háza ott van ház ház mellett,
 anyajegye egymás mellett,
 nem öleltem tűzben égve.

Háza ott van magas sátor,
 az emlője kristály pohár,
 ha haragszol itt a keblem.

D. Ha rózsámat kérdezhetném,
 a derekát ölelhetném.

(33.)

Házunk előtt ott a havas hegységek,
 Adakáléból ágyuk eldördülnek,
 kosokat áldozott a mi országunk.
 Zengjen Adakálénak dicsérete.

Kedd napjától keddig bazár vonatik,
 idegenek nem bántanak bennünket,

devletimiz her ān hālimiz soraj.
Sojlensin dillerde Ada-kalesi.

Kaleji japtıran nemse firengi,
dunjada bulunmaj misli menendi,
gāziler takiji čifte tūfengi.
Sojlensin dillerde Ada-kalesi.

34.

Finžan finžan içinde,
bir žanum-sin sen,
ilden günden gizliže
bir jārim-sin sen,
güzellerin içinde
sultanum-sin sen.

B. Gül jüzük, kol bilenzik,
kol-da nāzik of;
koč jārimden ajrıldım,
bana jazik of.

Bir evler kurdurdım
čaršu başında,
gülleri takınmāš
o genč jašında,
sara bilsem jāri
onbeš jašında.

Evlerimin uni
taştan kaldırım,
kaldırımnden düštüm
beni kaldırın,
jārimin uğrına
varın üldürün.

Evlerimin uni
cep-çevre bunar,
jārime gönderdim
bir kat-ta jünler,
gelip gečežek-mi
hajırlı günner.

az országunk egyre kérdik módunkat.
Zengjen Adakálénak dicsérete.

Várunkat a német frank csináltatta,
a világon hozzá hasonlója nincs,
páros esőví piztolyt hordnak a hősök.
Zengjen Adakálénak dicsérete.

(34.)

Findsa a findsában van,
egyetlenem vagy,
mástól naptól titkosan,
egyetlenem vagy.
minden szépek között te,
a szultánom vagy.

R. Rózsa gyűrű, kar kösöntyű,
karod bájos óh;
kos társamtól megváltam,
kár érettem óh.

Házakat szereltem
a bazár főnél,
rózsákat illesztett
oly fiatalon,
rózsám bár ölelném
tizenöt évén.

Házaim eleje
csupa kövezet,
leestem a köről,
emeljetek fel,
a szeretőm miatt
meg is ölhettek.

Házaim eleje
kicsinyke forrás,
szeretőmnek küldtem
gyapjú rend ruhát,
vajon jönnek-e majd
boldogabb napok.

*Evlerimin unı
turunc ağaşı,
dükülj japrağı,
kalj ağaşı,
bulunij-mı sizde
aşkın ilaşı.*

*Evlerimin unı
vişne fidanı,
aradım izledim
buldum odanı,
kanı bu adanın
körpe fidanı.*

*Bir evler kurdurdım,
çarşu içinde,
jārımı sarmışım
eller içinde,
bülbüller üteji
güller içinde.*

*Cikajım gidejim
uçtan bir uşa,
gösterejim sana
ajrılık nişe,
kurbanıar kesejim
sardığım geşe.*

35.

*Garib akşam arasında,
ağlamakta şol gözler,
gidi hājin, gidi zālın,
jandı jüreğim sizlaj,
çok zaman dir görmejeli,
bu günül seni üzlej.*

*Daldım aşkın derjāsına,
daha nişe dalajım,
ne tālısiz başım varmış,
derjālara salajım,*

Házaim eleje
 csupa narancs fa,
 hullik a levele,
 marad a fája,
 vajon van-e nektek
 szerelem írja.

Házaim eleje
 megyfának ága,
 kerestem nyomoztam,
 szobád megleltem.
 hol van e szigetnek
 kicsiny oltása.

Házakat szereltem
 a bazárban én,
 szeretőm öleltem
 mások között én.
 fülemülék szólnak,
 a rózsák között.

Hadd vonuljak menjek
 végtől végig én,
 hadd mutatom neked
 milyen a válás,
 áldozatot hozzak
 ölelő éjjel.

(:35.)

Szokaltan est közepette,
 sírásban a szemeim,
 hej te gonosz, hej kegyetlen,
 ég a szívem és sajog,
 régóta hogy nem láttalak,
 téged kíván ez a szív.

Elmerültem szerelemben,
 még hogyan merüljek el.
 a fejem mily szerencsétlen,
 tengerekbe sodródjam,

*jārimi eller sariji,
ben niže dajanajim.*

*Ōksam dağların başına,
meleşem kuzu gibi,
sarılalım nazlı järe,
ikimiz bir žan gibi,
pek zaijif-im dajanamam,
başı bağı köç gibi.*

*B. Ben kuluna nazlı dilber,
ver benim üzädimi,
işte kalem, işte divit,
jaz benim fermanımı.*

36.

*Gene aksam oldı, bastı karalar,
oturmuş sevdiğim zülfün taralaj.
iār sitemi sinežijim jaralaj.
Sevdiğim aklıma gelse janajim,
of aman aqlajim.*

*Aksam oldı, bastı gene geželer,
oturmuş sevdiğim ismin heželej,
benim jārim el kojnunda geželej.
Gežesi aklıma gelse janajim,
of aman aqlajim.*

*Duman cökti jār jolların seçemem,
kazā ile günül verdim gečemem,
ežel şerbetini jārsiz içemem.
İetiğim aklıma gelse janajim,
of aman aqlajim.*

37.

*Gene günül verdim bir nazlı järe,
sinemde açıldı onsekiz järe,
şimdi meftun oldım bir sitemkjäre.*

Kara kaşlarını jaj ejlemişler,

a rózsámat más öleli,
kiállani hogy tudjam.

Hegyek tetejére mennék,
bárány módra bégetnék,
ölelkezzünk szeretővel,
ketten akár egy lélek,
gyenge vagyok, ki nem bírom,
mint a kötött fejű kos.

R. A szolgáltnak óh bájosom,
adjad a szabadságom,
ime a toll, ime tenta,
írd meg az én fermánom.

(36.)

Megint este lett, sötétség állott be,
szeretőm ül és a haját fésüli,
lány sértése a keblemet megsebzí.
Szeretőmre ha gondolok égek én,
óh jaj sírok én.

Este lett, az éjjel ismét beállott,
szeretőm ül és a nevét betűzi,
a szeretőm más ölében éjjellez.
Éjjelére ha gondolok égek én,
óh jaj sírok én.

Köd leszállott, lány útját nem láthatom.
nagy bajomra megszerettem végem van,
halál italt lány nélkül nem ihatom.
Italára ha gondolok égek én,
óh jaj sírok én.

(37.)

Ismét megszerettem egy negédes lányt,
kebelemben tizenhatsz seb nyílt meg,
belébolondultam egy kárhóztba.

Sötét szemöldökét ijnek csinálták,

*aklîmî başîmdan zāj ejlemişler,
bugün dilberleri pāj ejlemişler.*

*Şu karşı-ki dağlar zümbüllü dağlar,
hastanın hālinden ne annaj sağlar,
düşek melûl mahzun, jastîk kan ağlaj.*

*Şu karşı-ki dağlar meşeli dağlar,
meşesi tükenmiş suları çağlaj,
eşinden ajrılan bozle-mi ağlaj?*

B. Āşîk sana kul-dîr, merhamet ejle.

38.

*Gene jeşillendi âhimden dağlar,
açılıj zejn olîj bağçeler bağlar,
garîb başîm gah gülej gahçe ağlaj.*

*Jârin dizârîne varmak olîj-mi?
el bağlajîp karşı durmak olîj-mi?
sozun netižesi sarmak olîj-mi?*

*Jâre varmajajîm jara onulsîn,
her şaj jâr sarmağa töheler olsîn,
çikajîm gidejîm, pij adîm kulsîn.*

*Muptelâ olmışîm şu genç jaşîmda,
janmadîk ot hiç kalmadı başîmda,
kaşî kara dilber, durma karşîmda.*

39.

*Gördü gözüm, sevdi şanîm ruh ile,
attî felek hançerini ok ile,
ben ülijsen, şîhan benden kurtula.*

*Üç kişîjdik, hanî bizim eşîmiz,
kahpe felek çok görîji işîmiz,
şîmdi bizim hakka kaldî işîmiz.*

*Ben dervîşîm, hakk yoluna durmuşîm,
derdlîlerin imdadına gelmişîm,
eski sinem jaresine vurmüşîm.*

eszemet fejemből kipusztították,
ma a bájosokat szétosztogatták.

A szemközi hegyek jáczintos hegyek,
a beteg baját nem érti meg az ép,
az ágy bús szomorú, a párna vért sír.

A szemközi hegyek tölgyverdős hegyek,
a tölgye kifogyott, vize csörgedez,
a párját elhagyó vajon így sír-e?

R. Rabod a szerelmes, könnyörülj rajta.

(38.)

Ismét zöld lett a sok hegy a jajomtól,
kinyílik és díszít ölt a virágos kert,
szegény fejem hol mosolyog hol meg sír.

Szeretőhöz menni lehetséges-e?
kezet kötve szemben állni lehet-e?
szónak vége, ölelgetni lehet-e?

Rózsámhoz nem megyek, gyógyuljon sebem,
fogadalmam mindenütt őt ölelem,
úgy elmegyek hogy csak a nevem marad.

Szerelembe estem ily fiatalon,
nem égett tűz nem maradt a fejemben,
fekete szemöldökű, menj előlem.

(39.)

Szemem látta, megszerettem lélekkel,
sors handsárját felém dobta a nyíllal,
ha meghalok, világ tölem szabadul.

Hárman voltunk, hol is van a mi társunk,
gonosz végzet be ellátja a dolgunk,
mostan Istenünkre maradt az ügyünk.

Dervis vagyok, igaz útra állottam,
bánatosok segítségére jöttem,
keblem régi sebéét megérintettem.

*Ujku içün iki gözüüm bajıldı,
zâlim engel sular gibi çağladı.
esim dostım bu günüme ağıladı.*

*B. Doğrusı bu, kendi düşen ağlamaz,
ağlayıp-ta iār yoluna inlemez.*

40.

*Her güzeller boyle nazlı-mı olıj?
ekserije elā gözli-mi olıj?
dilberleri sarmak gizli-mi olıj?*

*B. Umrurun vāri,
gel saram jāri,
sarsam o jāri,
janmajam bāri.*

*O güzel dudağı ab-u kevser-mi?⁷
o güzel dişleri zevher taşden-mi?
günlümi aldı, kalbı mermerden-mi?*

*Gel dedim güzele, geldi jā hele,
beraberže jattık, ummadım hele,
çok şükür o jāre, kavuştum hele.*

41.

*İki bülbül konmak istey,
başında-ki dallara,
garib bülbül ferjad edej,
konže ačan güllere,
elimde-ki nazlı jāri
nasıl verem ellere.*

*B. Bir hājine bir zālime,
vermiş oldım günlümü.
verdim ise alamadım,
zıjan ettim kendimi.*

*Kanğı dağları aşajsan,
dağı taşı jürüsün,
her çeşmeden su içejsen,*

Álom miatt a két szemem elgyengült,
kegyetlen sors víz módjára csörgedez,
barátom és társam napom siratta.

R. Az igazság hogy az eleső nem sir,
sírván pedig szeretőt nem óhajtoz.

(40.)

Vajon minden szép leány ily kaczer-e?
többnyire vajon a szeme kékes-e?
a bájoszt ölelni titkosan kell-e?

R. Éltem élete,
jer öleljelek,
hogy ha ölelem,
csak nem égek el.

Ama szépem ajka, éden vize-é?
ama szépem foga, drága kőből-e?
meghódított, szíve vajon márvány-e?

Jer azt mondtam neki, legott el is jött,
együtt lefeküdtünk, alig reméltem,
hála a rózsámnak, összejöttünk im.

(41.)

Két pacsirta szállni akar,
fejem felett ágakra,
szegény madár siránkozik,
bimbó nyitó rózsákon,
az én pajkos szeretőmet,
hogyan adjam én másnak.

R. Egy gonosznak egy zsarnoknak,
oda adtam szívemet,
odaadtam meg nem kaptam,
kárt okoztam magamnak.

A mely hegyen keresztül mész,
hegye köve inogjon,
a melyik forrásból iszol,

*lüleleri kurusın,
benden gajrı jār sevejsen,
ak kolların çürüsün.*

42.

*İki bülbül karşı karşı ütüşij,
ütme bülbül, derdim bana jetişij,
iki hasret pij pijine kavuşij.*

*B. Aman felek, hasretime kavuştir,
jārim küsmüş, tez zamanda barıştir.*

*İki bülbül hic bir dale konaj-mı?
bülbülün konuğu dallar solaj-mı?
iki hasret pij pijine doajaj-mı?*

*Bülbül, senin meskenjigin dağ olsun,
çevre janın mor zümbüllü bağ olsun,
jār beni seve sevmese sağ olsun.*

43.

*İki derjā arasında gemim var,
jüregimde elemim var gamım var,
jārden gajrı bu dunjāde kimim var.*

*B. Bakın dostlar, gönül bana neyledi,
aldı aklım, beni meşnun ejledi.*

*Ak ustune kara jazı jazajım,
bir güzelde kaldı benim nazarım,
şimden gerü daha çok jer gezejim.*

44.8

*İlk-behar jaz olıj, şennet misāli,
açılıj kırmızı güli Tunanın,
ötej bülbülleri lejl-ü nehāri;
esej bādi-sebā jeli Tunanın.*

*Cağlajarak gidej Tunanın sujı,
jemreler⁹ düşünşe sükülüj buzı,*

ivó csapja száradjon,
 ha kívülem más lányt szeretsz,
 fehér karod rohadjon.

(42.)

Két pacsirta szemtől szembe énekel,
 ne énekelj, elég nekem a bajom,
 összekerül két nagy bánat egymással.

R. Ugyan sorsom, szeretőmmel bozz össze,
 rózsám haragszik, hamar békíts össze.

Két pacsirta vajon egy ágra száll-e?
 a mely ágra leszáll, vajon hervad-e?
 két szerelmes egymással betelik-e?

Fülemüle, a te helyed hegy legyen,
 körülötted kék jáczintos kert legyen,
 ha szeret ha nem, a rózsám jól legyen.

(43.)

Két tengernek közepette hajóm van,
 a szívemben bánatom van bajom van,
 lánykán kívül e világon kim is van.

R. Nézzétek barátim, szív mit tett velem,
 eszem vette, örültté tett engemet.

Fehér lapra fekete írást írok,
 egy szép lányon maradt a tekintetem,
 ezután még több helyet bejárok én.

(44.)

Itt a tavasz és nyár, menyország mása,
 kinyílik Dunának piros rózsája,
 szólnak a pacsirták éjjel és nappal.
 Reggeli szellőt hajt szele Dunának.

Dunának a vize csörgedezve megy,
 langyos fuvalomra olvadoz jege,

*arzulajp gidej kara denizi ;
adaları çalkaj seli Tunanîn.*

*Alaman dağı-đır Tunanîn başı,
eksik olmiş serhadlerin savaşı,
kan ile juğrulmış toprağı taşı ;
serhadleri çalkaj seli Tunanîn.*

*Kimseler bilmeji senin başını,
çok analar akıdiji jasını,
senden ajrı düşen çekej jasını ;
girdâhlardan akaj suji Tunanîn.*

*Alaman dağından gelüp geçejsin,
Kahriman dağından jollar açajsın.
analara aqladıp kanlar içejsin ;
söjlemeje dili yok-tur Tunanîn.*

*Niçe vâsf edejim anın methini,
ingiliz dağı-đır jolı kadimi,
arzulajp Beligradi Budimi ;
adaları çalkaj seli Tunanîn.*

45.

*Iraktan bakmağle
murad alınmaj,
bır geze sarmağle
järe dojulmaj,
gezen ojnaktarla
sohbet olunmaj.*

*Ben seni sermişim
hakikat gercek,
iki jâr sevejsen
birinden el çek,
behej hâjin düşmen,
sen benden vâz geç.*

*Ben seni sermişim,
hajlı zaman đır,*

óhajtozva foly fekete tengerbe.
Szigetet loccsantja árja Dunának.

Duna forrásánál németek hegye,
végváraknak harcza sose szűnik meg,
vérrel van a földje köve átgyúrva.
Végvárat loccsantja árja Dunának.

Senki sem ismeri hol a forrásod,
sok anya folytatja siró könnyeit,
a töled elváló szenvedí gyászát.
Örvényekből folyik vize Dunának.

Németek hegyéből jöven haladsz el,
Kahraman hegyén át nyitod utadat.
anyákat ríkatsz meg, vérre szomjazol,
szó szólásra nyelve nincsen Dunának.

Hogyan ejtsem sorra a dicséretét,
angol hegy volt réges régen az útja,
kivánczik Belgrád és Budin után.
Szigetet loccsantja árja Dunának.

(45.)

Messziről nézéssel
vágy nem vehető,
éji öleléssel
be nem telhetni,
kóbor tánczosokkal
nem mulathatni.

Szerettelek téged
való igazán,
ha kettőt szeretnél
egyikét hagyd ott,
hej te gonosz ellen,
te rólam le mondj.

Szerettelek téged,
rég idő óta,

*benim serdiğimin
kaşı keman dir,
öldürörsen öldür,
kanım helal dir.*

46.

*Jakut hanım dedikleri,
halle şeker jedikleri,
hep kuzumın gejdikleri.*

*B. Elden sakına sakına,
janaşığıñ çukurlanmış,
dudak dokuna dokuna.*

*Adanın uninden geçtim,
akaj sularından içtim,
jārimden ben ajrı düştüm.*

*Adanın ufak taşları,
pek hoş ütüşij kuşları,
jārimin hilal kaşları.*

*Adanın uni balkannar,
dort janından sular çağlaj,
sevdişegim niçün ağlaj.*

47.

*Jemesem içmesem jatsam dizine,
ujusam ujangsam, baksam jüzüne.
sürmeler çekmişsin elā gözüne.*

*B. Nazlı jārim, senden ajrı-mi düştüm,
ateşi-aşkınle jandım tutuştım.*

*Adanın kalesi sarı-tır jikilmaj,
bedenmeri jüksek jāre bakılmaj,
bir güzel sarmagle şihan jikilmaj.*

*Kalenin altına uğradı jolım,
bekcüler gürijse ne olij hālim,
gajrije nasib dir sevgili jārim.*

az én szerettemnek
szemöldöke ív,
ha megölsz hát ölj meg,
vérem a tied.

(46.)

Jakut asszony úgy nevezik,
méz és ezukor a mit eszik,
a bárányom öltözködik.

R. Másoktól nagy óvakodva,
az arczocskád gödrösödve,
piros ajak megérintve.

Sziget előtt elhaladtam,
folyó vizeiből ittam,
szeretőmtől távol estem.

A szigetnek kis kövei,
szépen szólnak madarai,
szeretőm ív szemöldöki.

Sziget előtt hegyek vannak,
négy felőlről vizek folynak,
a szeretőm mért könnyezik.

(47.)

Ha nem ennék innék, térdedre dőlnék,
aludnék felkelnék, arczodba néznék,
festékkal ívezted kékes szemedet.

R. Pajkos rózsám, téled elváltam-e én,
szerelem tüzétől ím elégtém én.

Sziget vára be meredek, meg nem dől,
magas szeretőre rá nem nézhetni,
ha meg is ölelem, világ nem pusztul.

A vár alatt vezetett el az utam,
ha meglát az őrség, jaj mi lesz velem,
másnak jutott sorsul a szerelmesem.

*Tuna jalısından gelüp gečejsin,
salınıp gezdikée jürek ezejsin,
ne žanden sevejsin, ne vāz gečejsin.*

*Ākibet terk ettim ben bičāreji,
dağlara düşejim seni arajı,
terk edejim gajrı ben şu adajı.*

48.

*Jürüdükče selvi bojin sallanij,
terledikče top top perčim ıslanij,
ažemi dır deli günül, uslanij.*

*Pervane-jim šemāje düşüp janmadım,
içtim aşkın dolusını kanmadan,
sara bilsem o jārımı ülmeden.*

*Kaşın çatıp kirpiğin ok atajsın,
deritli sinežiğe derdler katajsın,
šeftalini bin altına satajsın.*

*B. Hasretin bağırmı delij,
sevdiğim zeman,
etme bana ževr-u žefa,
sardığım zaman.*

49.

*Jüže jüže dağı aştım ahimden,
bülbül fiğan edej āhu-zārından,
henüz ajrılmıšım nazlı jārından.*

*Seherlerde bülbül gibi zārım var,
al janaktan deriležek gülüm var,
gurbet elde sarılažuk jārım var.*

*İki bülbül karšu karšu ütüşij,
ütme bülbül, benim derdim jetişij,
aman merlām beni järe kavuştı.*

*Kjātib oldım šarki gazel jazajım,
günnüm olıj tatlı žanden bezejim,
geže gündüz jār peşinde gezejim.*

Duna folyó partján jössz és haladsz el,
ringó sétálással zúzasz szíveket,
se szívből nem szeretsz, se le nem mondasz.

Végül oda hagytam én őt a szegényt,
hegyek közzé megyek hogy keresselek,
el kell immár hagynom ezt a szigetet.

(48.)

Lépegetve libben cziprus termeted,
izzadozva ázik göndör hajzatod,
járatlan a bolond szívem, észre tér.

Lepke vagyok el nem égtem a fényben,
szerelem italával be nem teltem,
holtom előtt bár ölelném szeretőm.

Szemöldököd vonván pilláddal nyilalsz,
fájó szívbe fájdalmakat vegyitesz,
csókjaid ezer arannyal árulod.

R. Bánatod a szívem furja,
mikor szeretlek,
ne kinozzad a lelkemet,
mikor öllelek.

(49.)

Bánatomtól magas hegyen mentem át,
fülemüle siránkozik jajomtól,
csak az imént váltam el a lánykámtól.

Hajnalonként pacsirtamód jajom van,
piros arczról szakítandó rózsám van,
idegenben ölelendő rózsám van.

Két pacsirta szemtől szembe énekel,
ne énekelj, elég nekem a bajom,
óh teremtőm, juttass el a rózsámhoz.

Költő lettem, sárkit gazelt irkálók,
kedvem támad, szép rózsámat megunom,
éjjel nappal a nyomában járkálok.

*Kjātib oldım, geže gündüz okujım,
gül altında bülbül gibi şakıjım,
sanma jārim ben ferahlı gezejım.*

*B. Elem bende, kahir bende, gam bende,
bilin dostlar nazlı jārim jok bende.*

50.

*Jürü hej bičāre bülbül,
gül senin-dir kačma gel,¹⁰
olij olmiş rākiblere,
gizli sirrin ačma gel,
bu dunjā fāni dir fāni.
āşiginden kačma gel.*

*Jeşil japrag arasında,
kirmizi gül konžesi,
ne jerlerde mesken tutaj,
günlümün ejlenžesi,
eger jārimi sorajsan,
adanın bir tenesi.*

*Aj doğduktā aja karşı,
ben döneş pervāne-jim,
jār derdinden hasta oldım,
geže gündüz janajım,
içmişim aşkın dolusın,
şupesiz divāne-jim.*

51.

*Kahve olsam, dolublarda kavrulsam,
duman olsam, dağ başında devr olsam,
aşnū olsam, nuzlı jāre sarılsam.*

*B. Çeke çeke ak sinemi kan doldı,
ara jerde gelin oldı. şan oldı.*

*Bir gemim var salı verdim engine,
bazirgjannar damğa vurij dengine,
şimdi rağhet güzel ile zengine.*

Költő lettem, éjjel nappal olvasok,
rózsa alatt pacsirtaképp dalolok,
ne hidd rózsám, hogy jó kedvvel sétálok.

R. Bánat enyém, keserv enyém, bü enyém,
tudjátok meg hogy a rózsám nem enyém.

(50.)

Haladj csak hej szegény szívem.
rózsa tied, ne fuss el,
akármilyen ellenségnek,
titkodat ne áruld el,
mulandó e világ muló,
szeretődötől ne fuss el.

Zöld levélnek közepette,
piros rózsa bimbója,
mily helyeken tartózkodik,
a szívemnek gyönyöre,
ha kérded a szeretőmet,
a sziget egyetlenje.

Hold keltekor szembe vele,
forgó pillangó vagyok,
a rózsámtól beteg lettem,
éjjel nappal lángolok,
szerelem poharát ittam,
kétségkívül nincs eszem.

(51.)

Kávé volnék, szekrényben pörkölődnék,
füst ha volnék, hegyeken kavarnék,
ha ismerném, szeretőm átölelném.

R. Fehér keblem türve türve vérrel telt,
időközben menyasszony lett, hire ment.

Egy hajóm van, sik tengerre engedtem,
kalmár bilyogot ver portékájára,
mostan a tisztelet szépé gazdagé.

52.

*Kara gözlüm kara kaşım,
karşıma geldi ;
ben âleme gülej iken,
başıma geldi ;
onbeşinde bir jār sevdim,
hoşıma geldi.*

*Sojle kejsizliğini,
ben-de bilejim ;
bilejim-de sana jārim,
sağlık dilejim ;
eger mümkün olsa sana,
umrum verejim.*

*Bojle melül mahzun,
durma karşımda ;
aklımı koymadin,
benim başımda ;
bojle sevdā görmedim,
bu genē jasımda.*

*B. Düştü günlüm sana gel,
her janım külhan ;
bu aşkın elinden,
hālīm perisan.*

53.

*Kuş temel tutaj bināde,
bir jārım var şu dūnjādē,
sahr eden erej mūrāde.*

*Jārım, senin göğsün ak-tır,
kalbında merhamet jok-tır,
bilijim-ki aşkın çok-tır.*

*Kırmızı güli budajlar,
altında meşlis kuraajlar,
güzel olanı sevejler.*

(52.)

Sötét szemüm szemöldöküm.
 én elibém jött:
 én nevetvén a világon,
 a fejemre jött;
 tizenötévest szerettem,
 a kedvemre jött.

Mondd el betegségedet;
 én is hadd tudjam;
 hadd tudjam meg, neked rózsám
 erőt kívánjak;
 hogy ha lehetséges lenne.
 éltem hadd adjam.

Ily szomorún búsan,
 ne állj előttem;
 az eszem nem hagytad,
 bent a fejemben;
 ily szerelmet nem láttam.
 ifjú évemben.

R. Szivem neked jutott jöjj,
 mindenem tűzhely;
 e szerelem miatt,
 állapotom rossz.

(53.)

Madár fészket rak a házon,
 egy rózsám van e világon,
 a türelmes céljához ér.

Rózsám, a te kebled fehér,
 a szivedben irgalom nincs,
 tudom hogy nagy a szerelmed.

A piros rózsát beoltják,
 alatta csoportba gyűlnek,
 a ki szép, azt megszeretik.

*Kırmızı gülün hāri var,
bugün benim efkārım var,
her gün ağlasam jeri var.*

*Dolaştım bağıın sinurun,
jari janımda sanıjım,
kısmet olırsa sarağım.*

*Dolaştım bağıın jüžesin,
okudım ismin hežesin,
ben sabr ettim, sen miže sin !*

*B. Güvül sabr ejle, hamd ejle.
şihan hōjle.*

54.

*Mah jüzüne āşık-im ben,
tāzeleşmiş gül fidanım,
seni gājet sevdi janım ;
sevejim jok-tır jalanım.*

*Nergiz olmuş konže güller,
gülsende ütej bülbüller,
korkajım saraşak iller ;
sevejim jok-tır jalanım.*

*Pembe tenin pek nāzik-tır,
ruhların zibāji-gül dir,
dilej isen beni üldür ;
sevejim jok-tır jalanım.*

55.

*Mejlim çok-tır jād olmuşım gülümden,
bülbül tigan edej āh-u zārinden,
jā ben ajrılmışım nazlı jārinden.*

*B. Bir jār için çalışıjım aşka ben.
ol jār için ko janajım nāre ben.*

*Kjāğid aldım jazdırajım derdimi,
dağlar almaj efkjar ile zārimi,
revā görmem bu gençlikte ülümi.*

Piros rózsza, tövise van,
ma nekem jó szándékom van,
akár mindennap sírhatnakék.

Bejártam a kert határát,
azt hittem hogy itt a rózsám,
ölelem, ha az lesz sorsom.

Bejártam a magas kertet,
olvastam neved betűjét,
én tűrtem, hát te mit csinálsz?

R. Szívem tűrjél, tégy köszöntést,
ilyen a világ.

(54.)

Hold arcodat megszerettem,
kiviritott rózsza cserjém,
lelkem téged megszeretett.
Szeretlek, nem hazug a szó.

Nárczis lett a bimbó rózsza,
rózsakertben pacsirta szól,
félek hogy más is öleli.
Szeretlek, nem hazug a szó.

Rózsza tested nagyon gyöngéd,
lehelleted rózsza ékes,
ha kívánod, ölj meg engem.
Szeretlek, nem hazug a szó.

(55.)

Nagy a kedvem, emlegetett a rózsám,
fülemüle kesereg a jajomtól,
hát én elváltam negédes társamtól.

R. Egy lánykáért igyekszem szerelemre,
a rózsámért hadd égjek a tűzben el.

Papírt vettem, hadd írom fel fájdalmam,
hegynek is sok a panaszom bánatom,
nem való ily fiatalon meghalás.

*Māil oldīm endāmine sacīna,
senžilejin günül verdim kacīna,
tā girinže dort duvarin icine.*

*Teni kokaj mīskler ile amberi,
sinem durdı cifte ile hanžere,
tā gidinže Arzu ile Kambere.¹¹*

56.

*Mezerimi kızlar kazsın dar olsun,
etrafıjım lāle zūmbūl baq olsun,
saramadım saranlara aşk olsun.*

*B. Aman kuzum, ben dūnjāme doymadım,
ālem gibi eželimle gülmedim.*

*Mezerimi yol ustune kazsınlar,
tālihimi baş użuna jazsınlar,
gelen gečen benden ibret alsınlar.*

*Hasta-jīm. hasta-hāneje aldılar,
aldılar-da derdli sinem jardılar,
joldaslarım benden ibret aldılar.*

57.

*Nāri-aşkın jaktı beni,
değişmem žihāne seni,
bir dahi sen jakma beni ;
değişmem žihāne seni.*

*Sanma beni pek bicefā,
itme bana ževru-žefā,
gajri jārle sürmem sefā ;
değişmem žihāne seni.*

*Ak gülüm ujan-da gel,
mīsklere bojan-da gel.
ālemden korkaj isen,
mevlāja dajan-da gel.*

*Bak şu jāre, zefke dalmış,
beni sevdālere salmış,*

Vágy ragadt meg természetére hajára,
magadféle néhány lányba szerettem,
míg csak négy fal közzé be nem lépek én.

Teste mosusz és ambrától illatos,
kebelemben páros handsár sebje van.
míg Arzu és Kamberrel el nem megyek.

(56.)

Siromat a lányok ássák, szűk legyen,
körültem tulipánt jáczint kert legyen,
nem öleltem, ölelő boldog legyen.

R. Ugyan lelkem, nem éltem világomat.
mint a világ nem nevettem sorsommal.

A siromat az út mentén ássák meg,
a sorsomat a fejfámra írják meg,
jövők menők rólam példát vegyenek.

Beteg vagyok, a kórházba bevettek,
bevettek és fájó keblem hasgatták,
pajtásaim rólam példát vehettek.

(57.)

Szerelem tüze meggyújtott,
a világgal nem cseréllek,
csak még egyszer lángra ne gyújts.
A világgal nem cserélek.

Ne higj engem hűtelennek,
ne légy hozzám igaztalan,
más leánynyal nem mulatok.
A világgal nem cseréllek.

Fehér rózsám ébredj jer,
mosuszszaal festődj be jer,
a világtól hogyha félsz.
Istenben bízzál és jer.

Nézd e leányt, kéjbe merült,
engem szerelemben hajtott,

*kinü görsem jårsiz kalmış;
değişmem zihāne seni.*

*Ak gülüm ujan-da gel,
misklere bojan-da gel,
jetişij karsında gezdin,
jüreğim dajanmij gel.*

*Ak gülümü ajırdım,
kalmadı sabrım benim;
iki memen arasında,
kazınlar kabrım benim.*

58.

*Nev behār ʿestikē güller açılıj,
dükülüj jaşlarım jere sacılıj,
jārinden ajrılan her dem seçilij.*

*B. Çikağ asumāna zāri büllbülün.
tā ezelden meskeni dir,
gül dalları bülbüllerin.*

*Nicün gizlijisin, sirrine irdim,
atladım bağçene güllerin derdim,
mevlā emri imiş, elimden verdim.*

*Jārinden ajrılan pij zaman ağlaj,
tā ki viran kalij bağçeler bağlar,
bu firket ateşi sinemi dağlaj.*

59.

*Niže seymejejim dostlar,
bir aʒajib dili var;
janağında gül açılmış,
gerdeninde beni var;
bugun bunda zevr edejsen,
jarin haklin divanı var.*

*Varın söjlen nazlı järe,
libasların geymesin;*

mindenki társ nélkül maradt.
A világgal nem cseréllek.

Fehér rózsám ébredj jer,
mosuszszaal festődj be jer,
eleget jártál utánam,
szivem ki nem bírja jer.

Fehér rózsám kiválasztám,
nem maradt már türelmem,
a két melled közti helyen,
ássák meg a siromat.

(58.)

Tavaszi szellőjére rózsák kinyílnak,
kihulló könnyeim földre szóródnak,
rózsájától elváltot megismerni.

R. Az egekig megy pacsirta panasza,
jó régóta lakó helye,
rózsa ága pacsirtáknak.

Miért titkolózol, titkod megtudtam.
kertedbe ugrattam, rózsáid szedtem,
Isten parancsa volt, elszalasztottam.

Rózsáját elhagyó egy ideig sír.
míg a kert és virágos kert elpusztul,
az elválás tüze keblem égeti.

(59.)

Hogyne szeretném barátim,
oly csodás egy nyelve van,
arczán rózsák nyiladoznak,
anyajegy van kebelén,
ha ma itt igaztalan vagy,
holnap Isten tanácsa van.

Mondjátok a szeretőmnek,
ruháit ne öltse fel,

*gül jüzüni bostan edip,
kjaküllerin jajmasın ;
söjlejın siz o şivâne,
ben kuluna kâjmasın.*

*Aj efendum a sultanım,
halka şāj ettin beni ;
ben aşıklık bilmej iken,
jaktin kül ettin beni ;
ben mürāda ermiş iken,
nā-mürād ettin beni.*

*B. Bir güzelin dolusını
içtim jār, meşliste ben.*

60.

*Pijādelər akıntāja jajlıj,
dalğa vurıj, jürejjijim bajlıj,
felek beni nazlı jārden ajırıj.*

*Pembe hanım ne çekejsin elemi,
kādır merlam boşle çekmiş kalemı,
dinin içün doğru soşle kelāmi.*

*Pembe hanım ne çekejsin bu güşı,
aşık olan tanıj güzeli genji,
sika bilsem kojnunda-ki turunşı.*

*B. İki dal sarılmış biri birine,
ben-de sarılajdım nazlı jārime.*

61.

*Pınar başına varıjken oturdım,
destemalım kuzum suja batırdım,
çoktan arajıdım ele getirdim.*

B. Benim jārım gelmiş ejlensin deş.

*Pınar başına vardım, etrafı kuşı,
jār tebdile çıkmış, başında havlı,
koşası Sulejman, gözleri bağılı.*

rózsa arcját kertté tevén,
fürtjeit ne szórja szét,
mondjátok meg az ifjúnak,
szolgáján irgalmazzon.

Óh efendim óh szultánom,
hírbe hoztál engemet,
a szerelmet nem ismervén.
meggyújtottál engemet,
alig hogy elértem vágyam.
vágytalanná tettetek.

R. Egy szép lánynak telt poharát
megittam én sokak közt.

(60.)

Csolnakok az örvény felé szóródnak,
hullámot ver, szívecském ájuldozik,
a sors engem szeretőmtől elválaszt.

Rózsa asszony, miért szenvedsz bánatot,
a teremő így húzta meg a tollat,
a hitedre, mondd ki a szót igazán.

Rózsa asszony, mért szenveded ezt a bajt.
a szerelmes szépet ifjat mind ismer,
bár szoritnám kebleden a narancsot.

R. Két ág ölelkezett össze egymásba,
én is had ölelem pajkos szeretőm.

(61.)

A forráshoz mentem és ott leültem,
a kendőmet lelkem, vízbe süllyesztém,
régóta kerestem míg megtaláltam.

R. Eljött az én szeretőm, hadd mulasson.

A forráshoz mentem, kút van körülte,
szeretőm elutazott, fején kendő,
az ura Szulejman, szeme befedve.

*Pınar başına vardım, etrafi dere,
üpmüşler koçmuşlar, gerdeni bere,
çoktan araj idim, getirdim ele.*

62.

*Pinelim pijādeje,
geçelim şu Adaje,
ben-da günül vermişim,
bir genç kişi-zādeje.*

*Dsāmilerde vāz olıj,
gül açılıj jaz olıj,
ben gülüme gül demem,
gülün umri az olıj.*

*Dsāmilerde merdiven,
gene düştüm derde ben,
ben bu dertten ülişem,
nasıl jatajım jerde ben ?*

*Dsāmilerde kilim var,
benden gajrı kimin var,
gıtme jārim gıtme gel,
Hırşarada jangın var.*

63.

*Sabah dildārı arz ejle,
benden järe selam ejle,
hatırzı gün sual ejle ;
saram dilber, kimin-sin sen ?*

*Eğdim dalın inşesini,
kaktım gülün konşesini,
sardım belin inşesini ;
saram peri, kimin-sin sen ?*

64.

*Sabahın sehrinde açılıj güller,
güllerin dalında otej bülbüller,
demedim-mi sana, el bizi soylej.*

A forráshoz mentem, völgy van körülte,
sebbé csókolták ölelték kebelét,
régóta kerestem míg megtaláltam.

(62.)

Szálljunk be a csónakba,
menjünk át e szigetre,
én is bele szerettem,
egy fiatal legénybe.

A dsámikban papolnak,
rózsa nyílik jön a nyár,
rózsámat nem mondom annak,
rózsának élte rövid.

A dsámikban lépeső van,
ismét bánatba estem,
ha bánattól meghalok,
hogyan feküdjek a földben?

A dsámikban szőnyeg van,
kivülem senkim sincsen,
ne menj rózsám, ne menj el,
Orsovában tűzvész van.

(63.)

Reggel mutasd a szeretőt,
üdvözetem add a lánynak,
vidám napját kérdezzed meg;
ölellek rózsám, kié vagy?

Vékony ágat beoltottam,
rózsabimbót megszagoltam,
karcsú termetét öleltem;
ölellek tündér, kié vagy?

(64.)

Reggel idejében nyílnak a rózsák,
rózsaágon énekelnek pacsirták,
nem megmondtam hogy még megszól a világ.

*B. El benim keşfine kâjâ olamaz,
kâdîler müftîler fetvâ veremez.*

*Endim jârim bağçesine,
meşvelik nârlık,
beni jârimden ajıran
bulmasıñ sağılık.*

*Çikamam köşküne,
köşkün çürük-tür,
içmem bâdeji,
bağrım janîk-tır.*

65.

*Sakîzi gül takînîjsîn
ezelden,
reşâ gelmez olıj olmaz
güzelden,
ağlaju ağlaju ciktım
gözünden.*

*Lâjîk-mî-dir bu işleri
kılusun,
kılusun-da âhu-zârim
alasiun,
benden bulmajasun, haktan
bulasiun.*

*B. Ağlajasın çok çehesin
bir zeman,
ağlajasın gülmejesin
çok zeman.*

66.

*Sanma jârim bir sefâli demde-jim,
geze gündüz hasretinle gamde-jim,
ben-de bilmem kendi kendim nerde-jim.*

*B. Anladığım anlamajsın hâlimi,
aman efendim derdimi.*

R. Más az én kedvem mestere nem lehet,
kádik muftik fetvákat¹² nem hozhatnak.

Lementem rózsám kertjébe,
gyümölcs-, gránátkert,
a rózsámtól elválasztó,
üdvöt ne leljen.

Kösködbe nem megyek,
romlott a kösköd,
kelyhet nem ihatok,
bensőm égésben.

(65.)

Fenyőrózsát tüzdögélsz fel
régóta,
bűsége nincs akármilyen
szép lánynak,
sirva ríva mentem el
szemed elől.

Illó-e hogy e dolgokat
műveled,
műveled és bűm panasgom
fogadod,
nem én tölem, de Istentől
bűnhődjél.

R. Sirjon rijon és szenvedjen
jó soká,
sirjon rijon, ne nevéssen
még soká.

(66.)

Ne hidd rózsám hogy boldogok perezeim,
éjjel nappal te utánad busulok,
azt se tudom hogy merre és hol vagyok.

R. Megértetném, nem érted meg bajomat,
jaj efendim jajomat.

*Bak şu felek netti benim isimi,
akıttım gözümünden kanlı yaşımı,
dağlara-mı salam garib başımı.*

*Bak şu felek neler ejledi bana,
aşk uşundan atılmışım jabana,
hep görenler jazik olmuş-dır bana.*

67.

*Sari burunçik uçurdım,
jāri janımdan kaçırđım,
ah ettim, umrum geçirdim;
güleşelim, oynaşalım,
sarmaşalım.*

*Derede buldım beş para,
başına bağlar şubara,
istemem boyle dubara;
güleşelim, oynaşalım,
sarmaşalım.*

68.

*Su gibi çağlağ akađım,
dāđım jollara bakađım,
āşig-im jürek jakađım;
jakağak ben-mi bulundım?*

*Bak feleğın ujunıñı,
ak gül doldurmış kojnıñı,
menekşe gibi bojnıñı
eğezek ben-mi bulundım?*

*Bak şu feleğın isini,
aldı ajırdı eşimi;
mendil ile göz jasıñı
silezek ben-mi bulundım?*

69.

*Şehāne gözler sehāne,
misline jok-tur behāne,*

Nézd a sorsom miket mívelt én velem,
szememből folyattam véres könnyeket,
hegyek közzé vessen szegény fejemet?

Nézd a sorsom mit követett el velem,
szerelemtől dobattam ki vadonba,
mind azt mondja, a ki látja, kár értem.

(67.)

Sárga fátyolt röpitettem.
szeretöm elszalasztottam.
sóhajtottam, éltet éltem.
Nevetgéljünk, játszadozzunk,
ölelkezzünk.

Völgyben öt parát találtam,
fejére köt fejtakarót,
nem kell nekem ily cselszöves.
Nevetgéljünk, játszadozzunk,
ölelkezzünk.

(68.)

Mint a víz csobogok folyok,
mindig az útra vigyázok,
szerelmesen szívet gyűjtök ;
gyűjtogató csak én vagyok?

Nézd a sorsnak ő játékát.
fehér rózsza tölti keblét,
mint ibolya az ő nyakát
lehajtandó csak én vagyok?

Nézd a sorsnak az ő dolgát,
társamat elvette tőlem,
kendővel a szeme könnyét
törülgető csak én vagyok?

(69.)

Királyi szemek királyi,
nincsen párjához fogható,

*Sülejman gelse şihâne ;
günlüm ejlenmij aldanmij.*

*Akaj sular şarab olsa,
ucaj kuşlar kabab olsa,
meskenim mejhâne olsa ,
günlüm ejlenmij aldanmij.*

*Ne şāhin-im ne kolda-jim,
ne bülbül-im ne gülle-jim,
hemcu bir jaman dilde-jim :
günlüm ejlenmij aldanmij.*

70.

*Şevki herāji burudı,
sebah jıldızı gibi,
alsam jāri diz ustune,
şakısam bülbül gibi,
nasıl sarmajajım dostlar.
al janajı gül gibi.*

*Uzun-dir jārımın boji,
benzej selvi daline,
janajında gül açılmış,
benzej sakız güline,
ne olajdı, sarılajdım,
jārın inze beline.*

*Ben jārime gidej iken,
bilmem joılar kar-mı-dir ?
jār ustune jār geçirmek,
o-da bana ār-mı-dir ?
günül ateşden gömleği,
gijen aşıklar-mi-dir ?*

*B. Jandım günül ateşine,
jandım billah nār ile,
korkajım deli edežek,
o bigünül jār beni.*

Szulejman ha feltámadna;
Szív nem mulat, nem csalódik.

Folyó víz hogy ha bor lenne,
légi madár ha sült lenne,
a helyem ha korcsma lenne;
Szív nem mulat, nem csalódik.

Se nem sólyom se nem karon,
se pacsirta, se nem rózsán,
csak egy gonosz nyelven vagyok;
Szív nem mulat, nem csalódik.

(70.)

Szerelme befedett mindent,
mint a hajnal csillaga,
szeretőm térdemre venném,
dallanék mint pacsirta,
mért ne ölelném, barátim,
piros arcát rózsaképp.

Hosszú a rózsám termete,
cziprusághoz hasonlít,
rózsa nyillott két orcáján
fenyőrózsához hasonlít,
mi lenne ha nem ölelném,
rózsám vékony termetét.

A rózsámhoz a mint mentem,
az út vajjon havas-é?
kedves után kedvest venni,
vajjon én rám szégyen-é?
a szív tűzből való ing,
hordozója szeret-é?

R. Elégtem a szív tüzébe,
tűzzel égtem, Allahra,
félek hogy még örüllté tesz,
az a szívtelen leány.

71.

*Šu adanın hanımları,
šelvar gıjej adamları,
pek dajı-dır oğlannarı.*

*B. Aman ada, širin ada,
biz gidelim sen kal burda,
jabanži čıksın aradan,
kal selāmet širin ada.*

*Šu adanın kum jolları,
top top ačaji gülleri,
basaji žandar kolları.*

*Šu adanın çiçekleri,
ütmej oldi bülbülleri,
tohaf söljeji dilleri.*

*Šu adanın çiçekleri,
güzel ojnaj köçekleri,
bellerinde bıçakları.*

*Šu Tunadan buz gelişi,
Hıršavadan kız gelişi,
fistana soz az gelişi.*

72.

*Šu bekjārlık kjār ejledi,
jakti beni küıl ejledi,
žiğerimi hun ejledi.*

*B. Irmedim bir gün mürāda,
sarmadım üç gün zijāde.*

*Šu jerlerin adaları,
virān kalsın odaları,
pek josma-dır hanımları.*

*Šu adadan gelip geçtim,
aži tatlı sujun içtim,
ben jārimden ajrı düštüm.*

(71.)

E szigetnek asszonyai,
salvárt hordnak férfijai,
hős legények az ifjai.

R. Jaj szigetem, szép szigetem,
mi elmegyünk, te itt maradj,
az idegen menjen odébb,
béke veled szép szigetem.

E szigetnek homok útja,
kerekre nyílik rózsája,
zsandárjai foglyul ejtnek.

E szigetnek virágjai,
nem szólnak a pacsirtái,
furcsán szólal meg a nyelve.

E szigetnek virágjai,
szépen tánczol tánczos lánya,
övében van a bicskája.

E Duna vizéből jég jön,
Orsováról leányka jön,
köpenyéhez kevés szó fér.

(72.)

E nőtlenség hasznót hajtott,
megégetett, hamuvá tett,
a bensőmet vérré tette.

R. Nem jutottam a czélomhoz,
öleltem csak három napig.

Eme helyek szigetjei,
puszta legyen a szobája,
be hamisak asszonyai.

E szigetről jövén keltem,
keserédes vizét ittam,
szeretőmtől távol estem.

73.

*Šu ġihāne geldim aslā ġülmedim,
ülümime kail oldim ülmedim,
nazli ĵārin bir sefāsin sürmedim ;
tākātım kalmadı zirā, ah felek.*

*Felek, benim beğendin-mi tutımım ?
ah ettikçe göge çikaj tütünim,
küçüğekten üksüz kaldım jetim-im ;
kurvetim kalmadı zirā, ah felek.*

*Felek, benim beğendin-mi işimi,
al mendilim sil gözümin yaşını,
türli hāle sen uğrattın başımı ;
gençliğim kalmadı zirā, ah felek.*

74.

*Šu kök kubbenin altında
eşin akrānın-mı var ?
geldin beni üldürmeğe,
elde fermanın-mı var ?
elde ferman olsa bile,
benden ġajri kimin var ?*

*B. Çok şükür elhamd-ülillāh,
dost jine ĵārin janında.*

*Bu ġün ben vè ġüzel ġördüm,
aklım aldı birisi,
aklım başından zāj etti,
o ġüzelin simāsi,
ġan ustune ġan baġışlaj,
umrumın bir tānesi.*

*Bu ġün ben bir ġüzel ġördüm,
ne münevver aj olıj,
korkajım benim dejejim,
dile düšej şāj olıj,
çok ġüzeller sevdim amma
bunda aklım zāj olıj.*

(73.)

E világra jöttem, sose nevettem,
halálomba megnyugodtam, élek még,
kedves rózsámmal nem mulatoztam én.
Erőm mert nem maradt többé, óh egek.

Sors, az én megfogatásom tetszett-e?
sóhajtozván égbe száll az én füstöm,
kiskoromtól árva lettem, az vagyok.
Erőm mert nem maradt többé, óh egek.

Sors, ez az én dolgom neked tetszett-e,
vedd a kendőm, szemem könnyét töröld le,
ily sok bajba te juttattad fejemet.
Ifjúságom mert nem maradt, óh egek.

(74.)

Ezen kék kupola alatt,
társad rokonod van-e?
jöttél engem hogy megöljél,
kézben parancsod van-e?
ha parancsod meg volna is,
rajtam kívül senkid sincs.

R. Köszönet, elhamd-ül-illah,
lány megint a szeretőnél.

Ma én három szép lányt láttam,
eszem vette egyike,
eszem vette a fejemből.
ama szépnek orcája,
a lelkére lelket ajánl,
életem egyetlenje.

Mai nap egy szép lányt láttam,
mily ragyogó hold leszen,
félek hogy enyémnek mondjam,
hírbe jut és eltűnik,
sok szépet szerettem én, de
ennél eszem elvesztem.

75.

*Tekkede dervişler
 ſemāje dūnej,
 jüreğim baſında
 ateſler janaj,
 her kulın baſına
 devlet-mi konaj?*

*B. Günüle bir çāre aman
 bulamajirim,
 kör olsun engeller, jāri
 saramajirim.*

*Sen bir beğ-oğlı-sın,
 iki değıl-sin.
 olıj olmağların
 dengi değılsin,
 evvel benim idim
 ſinži kimin-sin?*

76.

*Terzi deresinin uzun dir joli,¹³
 baltalar-da kesmej kalın buzini,
 direm direm satağlar Hırſava kızını.*

*Aljon tepesinde¹⁴ çember bağlağım,
 çemberler koptukçēz gārīb ajleğim,
 balkanži görünçe ben ne soğleğim.*

*B. Aman Fazli aga izin ver bize,¹⁵
 keselim jaſ odunı, satalım size.*

*Kütüklü derede keseğiz kütüğü,
 tufarlı duğajse jeriz köteğı.¹⁶*

*B. Karışık manğirlar vermeğın bize,
 tufarlı duğajse, ne ejlej bize.*

(75.)

Klastromban dervisek,
fénynek fordulnak,
a szívem közepén,
nagy tüzek égnek,
mindenki fejére
szerencse száll-e?

R. Balzsamot én a szívemre
nem találhatok,
vakuljon ellenség, a lányt
nem ölelhetem.

Te egy bej fia vagy,
de kettő nem vagy,
bármilyen jöttmentnek
ellenje nem vagy,
előbb enyém voltál,
mostan kié vagy?

(76.)

A szabó völgyének hosszú az útja,
a balta se vágja a vastag jegét,
drammonként árulják Orsova lányát.

Alijon dombján fent abroncsot kötök,
abroncs ha megszakad sírva fakadok,
hegyőr ha meglátja, mit mondó leszek.

R. Ugyan Fázli aga engedd meg nekünk.
nedves fát levágjuk, neked eladjuk.

A törzsökös völgyben vágunk fatörzset,
ha Tufári megtudja, jól kikapunk.

R. Össze vissza pénzt nekünk ne adjatok.
ha Tufári megtudja, mit tesz velünk.

77.

*Top kapıdan indim çıktım, jaz idi,
bu güzel adajı duman burudı,
arkamızdan beş jüz atlı jurudı.*

*B. Kolu bağı arkadaşım
ajlesin,
çevre tutıp düşmanlarım
ajlesin.*

*Pine bilsem kîr-atımın ustune,
ala bilsem şışanemi destime,
gelemeji beş jüz atlı ustume.*

*B. Kolu bağı arkadaşım
ülmesin,
çevre tutıp düşmanlarım
ajlesin.*

78.¹⁷

*Ütme bülhül ütme jaz behar oldı,
bulbulun figanı bağırımı deldi,
gül alıp satmanın zamanı geldi.*

B. Aldı nemse bizim nazlı Budini.

*Çeşmelerde abdest alınmaj oldı,
žāmilerde namaz kılınmaj oldı.
māmur olan jerler hep harab oldı*

*Budinin içinde uzun çarşısı,
ortu jerde Sultan Mehmed žāmisi,
kjāhe süretine benzej japısı.*

*Budinin içinde serdar kızı-jım,
anamın babamın iki gözü-jım,
kafesde besli kınalı kuzu-jım.*

*Dşelhane tutuştı aklımız şaşti,
selātin žāmiler jandı tutuştı,
hep sābi-sühjanlar ateşe düştü.*

(77.)

Top-kapuból szálltam jöttem nyár időn,
 ezt a szép szigetet köd borította,
 utánunk vagy ötszáz lovas hajtattott.

R. Karja kötött én pajtásom
 hadd sírjon,
 kendőt tartván ellenségem
 hadd ríjon.

Ha fel tudnék pej lovamra szállani,
 ha kezembe vehetném a puskámat,
 nem jöhetne ötszáz lovas én reám.

R. Karja kötött én pajtásom
 ne haljon,
 kendőt kötven ellenségem
 hadd ríjon.

(78.)

Ne énekelj fülemüle, nyár és tavasz lett,
 fülemüle sóhajtása szívem sebezte,
 rózsa vétel eladásnak ideje megjött.

R. Elvette a német bájos Budánkat.

Forrásoknál abdeszt nem vehető lett,
 a dsámikban ima nem mondható lett,
 a sok népes vidék mind pusztaság lett.

Buda városának hosszú bazárja,
 közép helyen Mehmed szultán dsámija,
 a Kábához hasonlít az alakja.

Budában a fővezér lánya vagyok,
 anyámnak s atyámnak két szeme vagyok,
 kalitban táplált festett bárány vagyok.

Lőportorony kigyúlt, eszünk vesztettük,
 a szultáni dsámik sorra elégték,
 ártatlan gyermekek tűzbe pusztultak.

*Serhadlar içinde Budin dir başı,
kan ile juğrulmuş toprağı taşı,
erkez âlemdar şehidlerin başı.*

*Kible tarafından üç top atıldı,
perşembe gün-ijdi güneş tutuldi,
şumâ günleri-di Budin alındı.*

79.

*Uzat hanım, çiğaramı jakajım,
jakajım-da jār jüzine bakajım,
altın isteğ ak gerdana takajım.*

*B. Gene haram oldı ada jolları,
gene haram oldı jalı bojlari.*

*Bir gidejim, bir ardıma bakajım.
bakıp bakıp jüreşigim jakajım.
hem hasretlik hem gurbetlik çekejim.*

*Pine bilsem kir atımın ustune,
ala bilsem hanşerimi destime,
üç beş atlı varamajler ustume.*

80.

*Varun deşin turnaşıje,
kol dolaşmasun,
bu gişe jārım geleşek,
el ulaşmasun,
kaldır hanum şalvarını,
toz bulaşmasun.*

*B. Ne jaman belimi бүkti
zālīm ajrılık,
ikimizin arasına
duşti hasretlik.*

*Ben jārime gideğ iken
jollarım çamur,
henüz ıjkuden ıjanmış
güzleri māmur,*

A végvárak között Buda legelső,
vérrel van a földje köve átgyúrva,
cserkesz zászlótartó a fő vértanú.

Kible felől három ágyú dördült el,
csütörtökön volt a nap elsötétült,
péntek napja volt hogy Buda elesett.

(79.)

Nyújtsd asszonyom, szivarom hadd gyújtom meg.
meggyújtom és rózsám arczába nézek,
fehér mellre aranyat kell illeszszek.

R. Ismét tilos lett a szigetnek útja,
ismét tilos lett a partjának hossza.

Egyet megyek, hátra felé tekintek,
nézve nézve a szivecském gyújtom meg,
elválást és távollévést szenvedek.

Ha fel tudnék pej lovamra szállani,
ha kezembe vehetném a handsárom,
három ötszáz lovas se jöhet nekem.

(80.)

Menvén darusnak szóljatok,
kart ne csavarjon,
ez éjszaka a rózsám jön,
kéz ne bántsa őt,
emeld asszony salvárodát,
por ne lepje be.

R. Mily gonoszul hajlitott meg.
zsarnok elválás,
mi kettőnknek közzé esett
tőled elválás.

A rózsámhoz a mint mentem.
utam csupa sár,
csak az imént ébredett fel,
szeme félálmos,

*benim bij efendum vardır,
kaşları samur.*

*Ben jārime gidejiken,
jollarım duman,
dumanın içinde kardaş,
hālim pek jaman,
benim pij efendum vardır,
kaşları keman.*

*Ben jārime gidej iken,
uturdım taşa.
jazılannar ej efendum,
hep gelij başa,
ben ülijsen efendum jaz
ismimi taşa.*

*Varun dejin ezelime,
bana gelmesin,
ak gerdenda arzum kaldı,
jūnım almasun,
benim pij sevdiğim vardır.
eller sarmasun.*

81.¹⁸

*Keten gölmek elā dir,
gelin sevmek belā dir,
sevej-eniz kız sevin,
alınmadık kala dir.*

*Keten gölmek dizde dir,
jār bu geže bizde dir,
jedı jıl gelin serdim,
şimdi günlüm kızda dir.*

*Keten gölmek iki kat,
gel birini bana sat,
anan baban duymadan,
gel bu geže bizde jat.*

én nekem egy efendim van,
szemöldje ezoboly.

Szeretömhöz a mint mentem,
utam csupa köd,
eme ködben, óh testvérem,
állapotom rossz,
énnekem egy efendim van,
szemöldöke iv.

A rózsámhoz a mint mentem,
köre ráültem,
sors írottja óh efendim,
mind fejünkre száll,
ha meghalok efendim, ird
köre nevemet.

Mondjátok a végzetemnek,
ne jöjjön hozzám,
óhajom van fehér nyakra,
lelkem ne vegye,
én nekem egy szeretöm van,
más ne ölelje.

(81.)

Tarka színű a len ing,
menyasszonyt baj szeretni,
hogy ha szeretsz lányt szeress,
akár a be nem vett vár.

A térden van a len ing,
lány ez éjjel nálunk van,
hét év arát szerettem,
most a szívem láynál van.

Két rétegű a len ing,
együkét add el nekem,
anyád atyád ne tudja,
jer ez éjjel nálunk hálj.

*Māni kitabın oçtım,
māni bilmedim şaştım,
bir ajağın ustune,
biri bir māni söyleştim.*

*Dere boju kestene,
gülge vurmış ustune,
varın değin dostuma,
evlenmesin ustume.*

*Kara kara kazannar,
kara jazi jazannar,
ejlik jüzi gürmesin,
aramizi bozannar.*

*Güğerjini uçurdım,
kondı ferez daline,
bu zanın kurban olsun,
jārin selvi bojuna.*

*Kar jaja dolub dolub,
çevriliş sişte kebab,
baktım jārin jüzüne,
sandım doğmuş mahitab.*

*Baktım jārin jüzüne,
uşku gelmeş güzime,
jār peşinde gezmekten,
sizi indil dizime.*

*Bu bağa bir gül gerek.
ustune bülbül gerek,
senjilejin sultana,
benjilejin kul gerek.*

*Leblerin merjane benzej.
al janağın güle bas,
ben sana gönül verdim,
gerek üldür gerek as.*

*Māvi bejtli bu kese,
sevistik herne ise.*

Máni könyvet nyitottam,
nem tudtam elámultam,
én féllábon álltomban,
ezeregy mánit mondtam.

A völgy hosszán gesztenye,
árnyékot vert felibe,
barátomnak mondjátok,
rám ne házasodjék meg.

Szén fekete kazánok,
fekete írást írók,
jólétet ne lássanak,
viszonyunkat megrontók.

Gerlém elszalasztottam,
rászállt diófa ágra,
lelkem legyen áldozat,
lány cziprus termetének.

Rétegesen hó esik.
nyárson forog a sült hús,
rózsám arczába néztem,
mintha holdfény kelt volna.

Rózsám arczába néztem,
álom nem száll szememre,
lányka után járástól,
fájás szállt a térdembe.

E kertbe egy rózsza kell,
reá fülemüle kell,
magadféle szultánnak,
magamféle szolga kell.

Ajkad gyöngyhöz hasonlít,
piros arczod rózsához,
szívet adtam én neked,
ölj meg avagy akaszsz fel.

Kék verses ez a zacskó,
szeretkeztünk bármint is,

*ajrılmağa çāre jök,
meğer üldürilerse.*

*Māmur māmur bakajsın,
jüreğimi jakajsın,
ne küçük sin ne bujuk,
tamam bana karar sin.*

*Ben jandım seni bilmem,
şan jandı teni bilmem,
göz açtım seni gördüm,
senden gajrisin bilmem.*

82.

Helva topı geçidi.¹⁹

1. *Besmeleyle başlijalum,
haslamajı haslijalum,
bu işe ne işlijelum.*

*Pi gun pi ruzigar esti,
elim ajağımı kesti,
gemiler jelkenin açtı.*

*Kîrk sandal biz birden kalktuk,
jelkenleri birden açtuk,
bir kaç gun arkadaş oldık.*

*Kaljon darjaja daldı,
metam hej içinde kaldı,
duşmanların jüzi güldi.*

5. *Ürneğimi gerdim durdım,
cişänemi kurdım durdım,
ben arkamı topa verdim.*

*Şu kaljoni kaldırduk,
akıntıje saldırduk,
dostumızı güldürdik.*

el kell válni mindenképp,
akár ha megölnék is.

Epekedve tekintesz,
a szívemet meggyújtod,
nem vagy kicsiny se nem nagy,
éppen hozzám való vagy.

Elégtem, nem ismerlek,
lelkem égett nem testem,
szemet nyiték megláttalak,
náladnál mást nem ismerek.

(82.)

Helva ünnep.

1. Kezdjük el Isten nevével,
forraljuk a húst forróra,
e dologhoz mit dolgozzunk.

Egy napon egy szél fujdogált,
kezem-lábam ketté vágta,
hajók vitorlát nyitottak.

Negyven bárka keltünk útra,
vitorlát kifeszítettük,
nehány napig társak lettünk.

Hadi hajó tengerre ment,
a hasznom hej, benne maradt,
az ellenség örvendezett.

5. A mustrám kifeszítettem,
a puskámat felajzottam,
hátam az ágyúnak adtam.

E hajót elindítottuk,
az örvénynek eresztettük,
barátinkat neveltettük.

*Ezelendi ezelendi,
benim topım güzellendi,
gül japağı gazellendi.*

*Ezel olsa ezel olsa,
benim topım güzel olsa,
gül japağı gazel olsa.*

*Nār aḡaḡı nārsuz olmiḡ,
gül japağı gülsiz olmiḡ,
benim topım hensiz olmiḡ.*

10. *Aḡalar topa gidelim,
pi kerre haml eylejelim,
şumlemiz āmin dejelim.*

*Ajaḡına çizme gijej,
pinej ata ava gidej,
sohbetin bin altın dejej.*

*Mor meneşse morluḡına,
şükür hakkın birliḡine,
düşmenlerin körlüḡüne.*

*Istambulda pi kuju var,
içinde tatlı suḡı var,
her güzelin bir huḡı var.*

*Istambulın çiçekleri,
Tophānenin bıcaqları,
Kalatanın köçekleri.*

15. *Bir gemim var uç direkli,
taḡfası aslan jürekli,
sandalı çift kärekli.*

*Bir gemi gelij aşādan,
fermanı vardır paşadan,
bu top-dır seni kaçırdan.*

*Bir gemi gelij Şirazden,
jelkeni vardır kirezden,
topı görüjsin birazden.*

Szétzúzódott, szétzúzódott,
 az én ágyúm csinosodott,
 rózsalevél levele hullt.

Hogy ha örök idő volna,
 az én fánkóm ha szép volna,
 rózsalevél ha dal volna.

Gránátfa nincs gránát nélkül,
 rózsalevél rózsalevél nélkül,
 nincsen fánkóm nálad nélkül.

10. Menjünk agák helva enni,
 csak jól rugaszkodjunk neki,
 mindnyájan áment mondjunk rá.

A lábára csizmát vesz fel,
 lóra felszáll, vadászni megy,
 társalgása ezreket ér.

Kék ibolya kékségére,
 igaz Isten egységére,
 az ellenség vakságára.

Isztámbulban ott egy kút van,
 benne mily édes vize van,
 minden szépnek szokása van.

Isztámbulnak virágjai,
 Tophánénak a bicskái,
 Galatának táncosai.

15. Egy hajóm három árboczú,
 legénye oroszán szívű,
 bárkája pár evezőjű

Odalentről jön egy hajó.
 pasától van a fermánja,
 ez a fánk ugraszt meg téged.

Egy hajó ott jön Sirázból,
 vitorlája cseresznyéből,
 a fánkot mindjárt meglátod.

*Hamamlarda olij nālin,
pin ustune, birez salın,
topı el ustune alın.*

*Bu helva akıl şaşırij,
kimine žemre düşürij,
halkı başına uşurij.*

20. *Bağçelerde olij haşhaş,
helva kokusu-de bir hoş,
içimizde yoktur sarhoş.*

*Arkadaş, seni begendim,
jokumuş misli menendin,
bunları kimden öğrendin.*

*Helva topı jok behāne,
gelmemiş misli žihāne,
zevk-u sefā verdi žane.*

*Bağçelerde biberije,
git oteje, gel berije,
beş on şışe amberije.*

*Helva topı aqlaj jürüj,
şimdi sâhibini bulij,
gittikçēz mejdani bulij.*

25. *Bağçelerde olij lāle,
düşmejelim dilden dil,
bak şu başa gelen hāle.*

*Bağçende gülün solmasun,
ehvālın kimse bilmesin,
jārānnar bize gülmesin.*

*Ata vurişler palanı,
çokžēz söyledik jalanı,
bu topa göster ālemi.*

*Bağçelerde olij elma,
gel kendine, derin dalma,
akrānından geri kalma.*

A fürdőkben faczipő van,
lépj reája, kissé mozogj,
vedd a fánkot a kezedre.

Ez a helva eszet zavar,
kire langyos fuvalmat hint,
a népet összeesődíti.

20. A kertekben ópium van,
helva illatja mily édes,
közöttünk egy sincsen részeg.

Társam, de megszerettelek,
nincs hasonlatos párod,
ezeket kitől tanultad.

Helva fánkja, nincsen ürügy,
nem jött párja a világra,
léleknek kéj gyönyört adott.

A kertekben paprika van.
menj amarra, jöjj emerre,
öt-tíz palaczk ambra illat.

Helva fánkja sirva halad,
most talál rá gazdájára,
egyre jobban helyet talál.

25. A kertekben tulipánt van,
ne kerüljünk nyelvről-nyelvre,
nézd, mi éri a fejemet.

Kertben rózsád ne hervadjon,
bajod senki meg ne tudja,
társink ki ne nevéssenek.

Lóra tesznek nyeregkápát,
sokat mondtunk hazugságot,
e fánknak világot mutass.

A kertekben almafa van,
térj magadhoz, el ne mélézz,
a társadtól el ne maradj.

*Istambulda uzun çarşu,
dukjanlari karşu karşu,
top geliji, çikin karşu.*

(Kapuja geldikte bu bejtler süjlene:)

30. *Mājiliz bojle kapuja,
içinde bülbül şakiya,
Fazli aĝam, gel kapuja.*

*Kahvelerde çular tambur,
içimizde jöktur kambur,
kapunun mandalın kaldur.*

*Pi gemi gelij Misirden,
jelkeni vardır hasırdan,
bu top-tır seni kaçırdan.*

*Mājilim konje güline,
tefterim aldım elime,
helva vurdı ja heline.*

*Gemi gemije çatalum,
helvaja şeker katalum,
bu topı uşuz satalum.*

35. *Kapu kapu, açıl kapu,
altı mermer, ustı japu,
top geliji, açıl kapu.*

*Topımın uninden kaçın,
ustune şekerler saçın,
kapuun mandalın açın.*

*Ekinçiler ekij ekin,
kimse bilmej kalbimdekin,
hele selāmin alejkim.*

*Baş parmağım tutaj kalem,
vasf edelim binbir kelām,
dejiniz alejkum selām.*

Isztambulban nagy bazár van,
a boltjai szemtől-szembe,
jön a fánk, elibe jertek.

(Az ajtó előtt ezeket a verseket mondják:)

30. Kiváncszom ily ajtóhoz,
benne szóljon fülemüle.
Fázli aga, jer ajtóhoz.

Kávéházban tambura szól,
mi közöttünk nincsen púpos,
az ajtó závarját emeld.

Jön a hajó Egyiptomból,
vitorlája gyékényből van,
ez a fánk szalaszt meg téged.

Kedvelem a bimbórózsát,
könyvem vettem a kezembe,
helva derekához ütött.

Hajót kössünk a hajóhoz,
a helvába czukrot szórjunk,
ezt a fánkot olcsón adjuk.

35. Kapu, kapu, nyilj ki kapu,
alul márvány, fent a háza.
jön a helva, nyilj ki kapu.

Fánkom elől fussatok el,
czukrot szórjatok reája,
az ajtó závarját nyisd ki.

Szántóvetők magot vetnek,
nem tudják, mi van szívemben,
hát csak béke ti veletek.

Mutató ujjam fog tollat,
dicsérjünk el ezeregy szót,
mondjátok, hogy béke veled.

*‘Kapuja éiktikta helvaji verirken, bir miktar terekküf olunup bu
bejtler söjlene :)*

*Hele ben işim bitijdim,
geçtim köşeje otujdim,
bu topi sana getijdim.*

40. *Çorbažılar hisab soraj,
bir kili kirk kila jaraj,
helva jejen bilmej zarar.*

*Al topin mubārek olsun,
almazsan-da ujur olsun.*

(Kaçınışını getirmişlerse, ona göre bejtler söjlene :)

*Mirini, javrım mirini,²⁰
janına almiş birini,
jedik helvanın birini.*

*Ejisin, javrım ejisin,
kojnında bülbül şakışın,
jedik helvanın ikisin.*

*Maçini, javrım maçini,
öpejim arzın içini,
jedik helvanın üçünü.*

45. *Merd olij, javrım merd olij,
sozlerin bana derd olij,
helvamız şimdi dort olij.*

*Mişini, javrım mişini,
žanına almiş eşini,
jedik helvanın beşini.*

*Evlerde olıji kedi,
ne hot bilij ne-de sedı,
sende helra oldı jedi.*

(Az ajtó elé érkezvén, a mint átadják a fánkot, egy kissé megállanak és ezeket a verseket mondják:)

Befejeztem a dolgomat,
sarokba mentem, leültem,
ezt a fánkot neked hoztam.

40. Házigazda számadást kér,
egy szörszálat negyvenért ad,
helvát evő bajt nem ismer.

Vedd a fánkot, áldott legyen,
ha nem veszed, üdvöz legyen.

(Ahhoz képest mondják a verseket, a hányadszorra hozzák:)

Vette, óh magzatom vette,
az egyiket odavette,
megettük az első helvát.

A javát, magzatom javát,
öledben pacsirta szóljon,
megettük a másodikát.

A — sejét, magzatom — sejét,
esókolom a szád belsejét,
harmadik helvát megettük.

45. Hős lesz, óh magzatom, hős lesz.
szavad nekem bánatra van,
helva lesz most a negyedik.

Vette, óh magzatom vette,
lelkéhez a társát vette,
ötödik helvát megettük.

A házakban macska vagyon,
hot-ot nem tud, se nem szedi-t,
a helva lett a hetedik.

(Jine bu hejtler sۆjlene :)

*Bۆlbۆl gۆle āšik imiř,
sāhib sohbət sādik imiř,
bu top sana lājik imiř.*

*Sahatinin mahfazası,
uzandı bunın arası,
sorınız var-mi purası.*

50. *Bağçelerde var salınjak,
ağamızın keji alçak,
jarın saraftan alağak.*

*Sen annene danıştın-mu,
hakkallarle barıştın-mi,
sen bu işi karıştın-mi?*

*Ha,ji ha,ji, žanum ha,ji,
başında dir altın ta,ji,
helva tatlı, sonı a,ji.*

*Bir şey sorsam, bilijmisin,
pek uşuz dır, alijmisin,
dāvet etsem, gēlijmisin?*

*Bağçelerde olij fistik,
odanızda kadem bastık,
bu topı biz size bastık.*

55. *Gözi kudretten sürmeli,
unınde divan durmalı,
bu topı buna vermeli.*

*Bağçelerde olij fındık,
fındığın altında durdık,
bu topı sana getirdik.*

*Topımın ustunde mum var,
içinde karışık un var,
bu topı almamış kim var?*

(Aztán ezeket a verseket mondják:)

Rózsát pacsirta szeretett,
gazda, vendég hűséges lett,
ez a fánk hozzád méltó lett.

Az órádnak a tartója,
hosszúra nyult idő köze,
kérdézzétek: van-e pénze.

50. A kertekben hintóka van,
a gazdánknak kedve csappant,
holnap veszi pénzváltótól.

Anyáddal tanácskoztál-e,
fűszeressel békültél-e,
ez ügybe mit avatkoztál?

Hadsi, hadsi, lelkem hadsi,
fejeden arany korona,
helva édes, oszt keserű.

Valamit kérdek, tudod-e,
nagyon olcsó, megveszed-e,
ha meghivlak, vaj eljössz-e?

A kertekben nagyon pisztác,
a szobádba lépést léptünk,
ezt a fánkot neked szántuk.

55. Szem természettől festendő,
előtte kell tisztelegni,
e fánkot ennek kell adni.

A kertekben mogyoró van,
mogyoró alatt megálltunk,
ezt a fánkot neked hoztuk.

Fánkunk felett egy gyertya van,
benne össze-vissza liszt van,
ki az, ki fánkot nem kapott.

*Helva topı sıra gecej,
görünge sâhibin secej,
çok korkutma şindi kaçaj.*

*Evde haban doğmışmıdır,
düğmeleri gümüş-mi-dir,
helva jâpmak bir iş-mi-dir ?*

60. *Evde haban üye-mi-dir,
düğmeleri kalaj-mi-dir,
helva jemek kolaj-mi-dir ?*

*Bağların kenâri çalı,
oraja düşejin halı,
helvaja al gümeç balı.*

*Çiçeklerin başı gül-dir,
bir kjâmilze usta buldır,
tepsileri ejgez doldır.*

*Bağçelerde olij şimsir,
aklını başına devşir,
helvajı sen boyle pişir.*

*Balta sapı jutturijler,
küprüsile kusturijler,
helvasını japtırjler.*

65. *Bağçelerde olij tirtıl,
ister darıl ister jirtıl,
helvajı yap, ojle kurtıl.*

*Kazanşiler japaj kazan,
içimizde jok-tır çoban,
helvajı ver para kazan.*

*Bağçelerde olij erik,
bağçelere bu-dır lājik,
buna dejler nu je ninik.*

*Bu topı senden alalım,
sen düşün kime verelim,
sen emr ejle, biz verelim.*

Helva fánkja sorjában megy,
megpillantván, gazdát választ,
meg ne ijessz, mert elszalad.

Otthon atyád született-e,
a gombjai ezüstök-e,
helvát csinálni, dolog-e?

60. Otthon atyád mostoha-e,
a gombja czinnből való-e,
helvát enni vaj könnyű-e?

A kerteknek széle csalit,
teritsetek ott szőnyeget,
helvához végy lépes mézet.

A legfőbb virág a rózsza,
tökéletes mestert találj,
a tepsiket jócskán töltsd meg.

A kertekben vagyon fegyver,
vedd az eszed a fejedbe,
a helvát te így készítsd el.

Balta nyelét lenyeletik,
szíjastól leokádtatják,
a helvát elkészittetik.

65. A kertekben kántálás van,
haragudj, akár szakadj szét,
helvát készíts, úgy szabadulj.

Üstösök csinálnak üstöt,
mi közöttünk nincsen pásztor,
add a helvát, pénzt kereshetsz.

A kertekben vagyon szilva,
a kertekhez csak ez méltó,
ezt úgy hívják nu je ninik.

E fánkot elvesszük tőled,
gondolkozz hogy kinek adjuk,
te parancsolj, mi hadd adjuk.

*Top geldi mejdāne jārān.
hazir olsun topı alan,
temāsā ejlesin gören.*

70. *Destemālīm użı sacak,
bejtlerim dir hanżer pıçak,
topı senden kim alażak?*

*Al topını, ol iftihar,
bu top sende kılmağ karar,
bu jārānlar şerbet araj.*

*Efendi ukudır heşe,
içimizde yok tır hoşa,
reżām bu-dır : hangi geşe?*

*Dāvet ejle hep gelsinler,
dāvet sālhibin bulsunlar,
hem o geşeği bilsinler.*

*Mekteblerin hep hoşası,
okudır ebżet heşesi,
geleşek şumā ertesi.*

75. *Ağamizin günli oldı.
sonradan kiymeti oldı,
hele top jerini buldı.*

*Arabajla geliğ tiken,
tikenin tohumun düken,
işin bitti hajde tüken.*

*Bağçelerde oliğ kaju,
ağamizin eski huji,
topı aldın, doğru jürü.*

(Topu almağa gelirken bunu söylerler :)

*Besmeleyle çıktık jola,
selam verdik sağı sola,
dolaşıp geldik kapuğa.*

Előjött a fánk, pajtások,
kész legyen a fánkot vevő,
hadd szemlélje meg a néző.

70. A kendőmnek vége rojtos,
a verseim handsár és kés,
a fánkot tőled ki kapja ?

Vedd a fánkot, légy rá büszke,
e fánk veled nem áll szóba,
barátaink italt kérnek.

Efendi olvastat betűt,
közöttünk egy sincsen hodsza,
a kérésem : melyik este ?

Hívd meg őket, mind hadd jöjjön,
meghívás gazdára leljen,
azt az éjjelt mind megtudják.

Iskoláknak tanítói,
mind megtaní a betűkre,
a jövő hét szombat napján.

75. Gazdánk kedve kerekedett,
nagy lett aztán az értéke,
a fánk megtalálta helyét.

A kocsival jön a tövis,
a tövisnek magját szórjad,
dolgot elmult, te is szünj meg.

A kertekben kutak vannak,
gazdánknek régi szokása,
fánkot vetted, menj előre.

(A mikor a fánkért jönnek, ezt éneklik :)

Isten névvel keltünk útra,
tisztelegtünk jobbra-balra,
bolyongván jöttünk ajtóhoz.

*Arzulajp geldik size,
sohbetiniz žumlemize,
helvajp sen getir bize.*

80. *Ağadan topimiz geldi,
žumlemizi mesrur etti,
bu helvajp bize japtı.*

*Bir mumžajp ver jakajm,
topın ustune lakajm,
kanad ver tanrım, ucajım.*

*Top geldi mejdāne jārān,
temāšā ejlesin gören,
hazır olsun topı alan.*

83. *Bu topı saldık engine,
dajanmıš ev direğine,
helva durmıš jüreğine.*

Vágyakozván jöttünk hozzád,
társalgásod mindnyájunknak,
a helvát te hozzád nekünk.

80. A gazdától jött a fánkunk,
mindnyájunkat viggá tette.
e helvát nekünk csinálta.

Adj egy gyertyát, hadd gyújtom meg.
a fánkra hadd nézzek reá,
szárnyat adj Isten, repüljek.

Előjött a fánk, barátim,
hadd nézze meg a szemlélő,
itt legyen a fánkot kapó.

83. Fánkot tengernek ereszténk,
ház árbochhoz támaszkodott.
helva megállt a szívénel.

JEGYZETEK.

¹ A mai szerb *Kladova* török neve. Szó szerint (feth-i islam) az Iszlám győzelmét jelenti.

² Így nevezték azokat a tornyos kőfalakkal körülépített kaszárnyákat, melyek a sziget közepén és a vele átellenben levő dunai partokon a sziget védelmére szolgáltak. *Palanka* néven is ismeretesek voltak.

³ E népdal *gejlik türküsi* (szarvas dal) név alatt ismeretes.

⁴ Így hívják az uralkodóknak azt a névjegyét, melyet fontosabb okiratok alatt találunk. E tugrában mindig az uralkodó szultán neve van megörökítve, atyjáéval egyetemben. Ez az állandó formájú kalligrafikus jel rajta van a pénzeken, szultáni épületek és intézmények kapuján, és különös formáját a monda I. Murad idejéből származtatja.

⁵ E négy könyv a következő: *tevrāt* (pentateuch), *zebur* (zsoltság), *in-jıl* (evangélium) és *kur'an* (kórán).

⁶ E dal *Ada türküsi* (szigeti népdal) néven ismeretes. Akkor keletkezett, mikor a törökök kivonultak a szigetről, hogy az osztrákoknak adjanak benne helyet.

⁷ Egy paradicsomi folyónak a neve.

⁸ E népdalnak *Tuna türküsi* (Duna dala) az ismertebb neve.

⁹ *dşenre*-nek nevezik azt a tavaszi szellőt, mely előbb a levegőt melegíti át, aztán a vizet, végül pedig a földet.

¹⁰ E dal első verssorában levő *gel* szócskák (*kaşma gel*, *aşma gel*) a parancsoló módnak egy ma már elavult alakja (l. Oszmán-török nyelv-könyv 262. l.).

¹¹ *Arzu és Kamber*, egy népregénynek a hősei, a kiket az egymás után való epekedés pusztít el. I. Kisázsiai török népregények című dolgozatomat.

¹² *şevā* rendszerint a muftinak vagy bármily más szakértőnek akár szóbeli akár írásos ítélete.

¹³ *Terzi deresi* (szabó völgye) volt a neve egy hosszan elnyúló völgynek, mely a szigettel szembe levő szerb partoknál kezdődött.

¹⁴ *Aljonnak* hívták azt a magasztatot, mely a szigettel szemben a magyar partokon van.

¹⁵ *Fázli* aga, a szigetbeliek egyik tekintélyes embere, ugyanaz a ki a szabadságharcz idejében a menekülő magyarokat a török határra kísérte.

¹⁶ *Tufar* egy kis község neve a szerb határ közelében, mely fájáról volt főleg nevezetes.

¹⁷ E népdalnak *Budin türküsü* (Buda nótája) a neve. Voltaképpen csak töredéke egy hosszabb és már feledésbe ment népdalnak, mely Budavára elestének illetve bevételének az emlékét örököltette meg.

¹⁸ A 81. szám alatt közölt tizennégy darab négysoros versecskének *mani* vagyis gondolatdal a neve. Egymástól független dalocskák, melyeket bizonyos alkalmakkor szokás elénekelni. Az alsóbb néposztálybeliek jövődömondó erőt tulajdonítanak neki. Asszonyi multságokon, főleg gyermekágyi és lakodalmi ünnepeken, összeírják ezeket a mánikat, beleteszik egy zacskóba, és a jelenlevők mindegyikének egyet egyet juttatva, úgy lesik a jelentését. A máni-dalok legnagyobb ünnepe a *hidreliz*, a tavasz első napjának a megünneplése. E nap előestéjén összegyűlnek a helységbeli lányok, mindegyik egy-egy tárgyat dob bele egy edénybe, melyet másnapig egy rózsabokor alá temetnek. Másnap reggel ismét megjelennek, a fazekat kiássák és mialatt az egyes tárgyakat kihúzzák belőle, egy bekötött szemű lány *manit* mond minden egyes tárgyra illetve a tulajdonosára.

¹⁹ Az e csoportba foglalt 83 versszak a helva osztó ünnepre vonatkozik, melynek bővebb leírását l. Ethnographia II. évf.

²⁰ A következő strófák sorkezdő szavai, mint *mirini*, *mačini*, *mišini* értelem nélküli szóalakok és csak arra valók, hogy a *birini*, *učini* és *bešini* szónak rímekül szolgáljanak.

Verselés. A török népdalok versformája a szótagok számán (parmak hesabı) alapul. Az egyes verssorok ritmikus csoportokra oszlanak, és e csoportok száma a szótagok mennyiségétől függ. A legszokottabb formák a következők:

1. 4+4: bulut gelij | düşe kalka (jön a felhő esve kelve).
2. 4+3: işidejim | sesini (hadd hallom a hangodat).
3. 4+4+3: arabalar | gelij geceji, iz oluj (jönnek mennek a szeke-
rek, nyoma lesz).
4. 2+4+2+3: kaldır | nikabini | gel gir | kojnuına (emeld fátyolo-
dat, jöjj az ölembe).
5. 4+3+2+3: bana dejler | ağılama, | neme | gülejim ? (azt mondják,
hogy ne sírjak, miért nevessek?)

A versszakok legtöbbször három sorból áll, melyek egymással *aaa* képlet szerint rímelnek:

Ben ağılajım gündüz *nişe*,
ağzeb jārım hālın *nişe*,
ko janajım kül *olunşe*.

Gyakoriak a négysoros versszakok is, melyeknek rímképlete: *aaba*, vagy pedig: *abcb*:

Jürü jeşillim *jürü*,
eşinden kalma *gerü*,
zehir olsa içerim,
memenden akan *teri*.

Kalmadı sabrım kararım,
ağlajım *her gün*,
jārin hakkın divanında,
söjlejim *bir gün*.

A hat sorból álló versszakok, melyekben nyolczszótagos sor ötszótagossal váltakozik, tulajdonképpen tizenhárom szótagból álló háromsoros versnek is tekinthető. A rím is csak ezeknek a végén mutatkozik:

Kara gözlüm kara kaşım | karşıma *geldi*,
ben aleme gülej iken | başıma *geldi*,
onbeşinde bir jár sevdim | hoşına *geldi*.

Az olyan hat sorból álló versszakban, melyben nyolczszótagos verssorok hétszótagosakkal váltakoznak, a rímek *a b c b d b* képlet szerint vannak elhelyezve:

Ah efendim ah sultanım.
jetej beni *taşladın*,
hizmetinde jok kusurum,
ben ne günah *işledim*,
ben zayıfım dajanamam,
sen siteime *başladın*.

Gyakori eset, hogy a verssor két-két szava rímel össze a következő soroknak ugyancsak két-két szavával, főleg olyankor, ha a végszók ugyanazok:

Evleri var *jol başında*,
benleri var *sol kaşında*;

aklımı başından *zâj ejlemişler*.
bugün dilberleri *pây ejlemişler*;

iki derjâ arasında, *gemim var*,
jüregimde elemim var, *gamim var*.
senden gajri bu dünjâde, *kîmim var*.

Az egyes versszakok után elmaradhatatlan a refrain, törökül *bagırma*. A legtöbbször csak egy sorból áll, főleg a három sorból álló versszakoknál, a nélkül azonban hogy az előbbi sorokra rá is rímelve (l. 33. és 37-ik dal). Itt-ott előfordul hogy egy vers második sora képezi a refraint, és ez ismétlődik meg a többi strófák után is:

Edemem kimseje halım hikajet,
günül senden kime edem şikajet?

aklīmī bašımıdan aldın nihajet.

B. Günüñ senden kime edem şikajet?

I. még 57-ik dal.

Leggyakoribb azonban az, hogy a refrain két vagy négy egymásra rárímelő verssorból áll:

Aman felek, hasretine kavuştır,
jarım küsmüş, tez zamanda barıştır;

nazlı jārım, senden ajrı-mı düştım,
ateşi-aşkınla jandım tutuştım stb.

Nem egyszer csendül meg a török népdalokban az alliteratio is. És e betűrímeik a legtöbb esetben nemcsak egyes betűkre illetve hangokra, hanem két vagy több szótagra is kiterjednek. Példák:

Besmeleyle başlajalım,
haşlamajı haşlajalım,
bu işe ne işlejem;

ezel olsa ezel olsa,
benim topım güzel olsa,
gül japragı gazel olsa;

mor menefşe morlügena;
ekinşiler ekij ekin;

sen dedene daniştın-mı,
bakkallarla barıştın-mı?

selam verdik sağa sola stb.

Nyelvjárársbeli sajátosságok. Az adakálei nyelvjárás a ruméliai dialektus egyik mellékajtása. Legközelebb a bulgár-török dialektushoz áll, mely a bulgár nyelv hatása alatt tért el némileg a ruméliai török nyelvjárástól.

1. Hangtan. a) A hangzóilleszkedés ama törvénye alól, hogy egy szóban vagy csak magas-, vagy csak mély hangok lehetnek, és hogy a magánhangzók az ajakműködés szerint is illeszkednek, némi kivételt mutat az adakálei nyelvjárás. Főleg a szótövhöz járuló képzők és ragok használatánál. A többalakú ragok és képzők ugyanis, az oszmanlitól eltérően a következőképpen illeszkednek:

a után *i* mellett *u* is: *hanım* (hanım), *kaldır* (kaldır), *varın* (varın), *närsüz* (närsüz), *açtık* (açtık) stb.

o után *u* mellett *i* is: *bojin* (bojun), *olsın* (olsun), *koktım* (koktum), *omı* (onu), *dojdı* (doğdu) stb.

u után *u* mellett *i* is: *buldım* (buldum), *uğırına* (uğruna), *varıldım* (varıldum), *dolusın* (dolusun) stb.

ö után ü mellett i is: *öptim* (öptüm), *çöktü* (çöktü), *görj* (görür), *sözine* (sözüne) stb.

ü után ü mellett i is: *jüzüni* (jüzünü), *gülümi* (gülümü), *düştüm* (düştüm) stb.

E szabály értelmében egész következetesen fordulnak elő az ilyen alakok, mint: *sararıp* (sararup), *okudım* (okudum), *komşı* (komşu), *jolımı* (jolumu), *gülümi* (gülümü), *kopmuşım* (kopmuşum), *armudı* (armudu), *taktım* (taktım), *dükülj* (dökülür), *bojnuzğıjn* (bojnuzğuyun), *kılasın* (kılasın), *dolaşmasın* (dolaşmasın), *ağlajı* (ağlajı) stb.

Vannak viszont számos olyan esetek is, melyekben a hangzók nem illeszkednek, pl. *fidanlerden* (fidanlardan), *järle* (järle), *sevdäje* (sevdäja), *ajde* (ajda), *aldılar* (aldılar), *rurij* (vurur), *japajler* (japarlár) stb. Ugyancsak a hangrend megzavarására vezethetők vissza azok az esetek, a mikor magas hangsorok mélyhangú alakjukban használatosak. E tünet idegen nyelvi befolyásra vezethető vissza. Példák: *dört* (dört), *üç* (üç), *turlu* (türülü), *üst* (üst), *bütün* (bütün), *tütün* (tütün), *gün* (gün), *kuçuk* (küçük), *buçuk* (büyük), *umrum* (ömrüm); továbbá: *şümle* (şümle), *dünjâ* (dünjâ), *öte* (öte), *şupe* (şüphe), *böjle* (böjle), *düşüm* (düşüm), *jürüdi* (jürüdü), *burüdi* (bürüdü), *sojle* (söjle), *efendum* (efendim), *şanım* (şanım), *düşüm* (düşüm), *ünî* (önü), *günah* (günah), *gerü* (gerü), *berü* (berü). Illeszkedés történt ellenben a következő szóalakok használatánál: *kestene* (kestäne), *zaman* (zeman), *kirez* (kiraz), *tene* (täne), *mezer* (mezar), *gerden* (gerdan), *kabab* (kebab), *mesken* (meskjan), *süret* (suret).

Az *o* és *ö* hangoknak egy fokkal zártabb *u* és *ü* alakja van használatban: *ujun* (ojun), *utur* (otur-); *gür* (gör-), *süz* (söz), *ütüş* (ötüş-), *üp* (öp-), *günül* (gönül), *öldür* (öldür-), *gütür* (götür-), *ölnek* (ölmek), *öjret* (öjret-), *sünmek* (sönmek), *dükme* (dökmek), *dünmek* (dönmek), *sök* (sök-), *dükül* (dökül-).

b) A mássalhangzókra vonatkozólag főleg a gutturalis *g* használata mutat fel dialektusunkban némi feltűnőbb eltérést. A török köznyelvi *g*-nek ugyanis megvan az a sajátsága, hogy mélyhangú szókban *γ*-vé, magashangúakban pedig *j*-vé gyengül, pl. *doγru-ejri*, *day-bej* stb. Ezzel szemben az adakálei nyelvjárás ezt a *g* hangot úgy a magas-, mint a mélyhangú szókban csak egy kissé gyengébben artikulálva ejti ki. E hangot, tekintet nélkül a hangsor mély vagy magas voltára, a szövegeimben *γ*-vel jeleztem. Ez a hang van meg a következőkben: *doγrı* (doγru), *daγ* (daγ), *oγlan* (olan), *aγla* (aγla-), *baγ* (baγ), *jaγma* (jāma), *çöγujı* (çoğuyı), *bej* (bej), *deγış* (dejiş-), *deγil* (dejil), *bejen* (bejen-), *düjme* (düyme), *ejer* (ejer), *ijne* (ijne), *düjün* (düyün) stb.

A mássalhangzók változásai közt megemlítendő még a szókezdő *b*-nek *p*-s változatai a következőkben: *pi*, *pij* (bir), *pinelim* (binelim), *pınar* (bunar), *pıçak* (biçak). Ellenben *başa* (paşa).

2. Alaktani eltérések csak az igék ragozásánál fordulnak elő. A jelen idő képzője tudvalevőleg a tartós jelennél *-iyor*, az általános jelennél pedig a segédhangzóval ellátott *-r*. Az adakálei dialektusnál ezt az *-r*

hangot a -j pótolja és pedig *a*) az általános jelennél: *gelij* (gelir), *bilij* (bilir), *gezej* (gezer), *bakaj* (bakar), *akaj* (akar), *istej* (ister), *gečej* (gečer), *olij* (olur); *jatijim* (jatarım), *bilijim* (bilirim), *üljijim* (ölürüm), *ičejsin* (içersin), *gidejiz* (gideriz), *gidejler* (giderler), *japajiz* (japarız), *gidejsin* (gidersin) stb. A tagadó igéknél: *sarmaj* (sarmaz), *küsmej* (küsmez), *görnejmisin* (görmezmissin), *alınmaj* (alınmaz), *ınanmajmısın* (inanmazmısın), *vernejmisin* (vermezmissin) stb. *b*) a tartós jelennél: *japiji* (japijor), *gideji* (gidejor), *annaji* (aunajor), *janiji* (janijor), *tüteji* (tütijor), *üteji* (ötijor), *jeteji* (jetijor), *üljijim* (öljijorum) stb. *c*) Összetett és tovább képzett igéknél: *verij idim* (verir idim), *gülej iken* (güler iken), *bilmej iken* (bilmez iken), *sevejsen* (sever isen), *aşajsan* (aşarsan), *ičejsen* (içersen). Itt-ott az efféle alakok is hallhatók: *istemejirler* (istemejorlar), *čikmajir* (čikmajor), *saramajirim* (saramajorum), *bulamajirim* (bulamajorum), *üljijirim* (öljijorum), *apajir* (japijor) stb. A kétféle jelen rendszerint egy alakba olvad, és a két idő közötti különbség mintha kivesződben volna a nyelvtudatból. Az egyöntetűvé lett ragozás ezt a megállapodást mutatja:

japajim (japarım és japijorum)
japajsin (japarsın és japijorsun)
japaj, japaji (japar és japijor)
japajiz (japarız és japijoruz)
japajsiniz (japarsınız és japijorsunuz)
japajler (japajlar és japijorlar).

A tartós jelen ragozása:

gidijirim (gidijorum)
gidijrsin (gidijorsun)
gidiji, gidej (gidijor)
gidijiriz, gidijiz (gidijoruz)
gidijrsiniz, gidejsiniz (gidijorsunuz)
gidijirler, gidejler (gidijorlar).

E nyelvtani sajátságokon kívül még megemlítenéd hogy az adakálei nyelvjárásba több idegen, főleg pedig szerb és holgár elem vegyült. Rumán elem aránylag jóval kevesebb.

irodalom között. 20 f. — V. *Barna F.*: Néhány ösműveltségi tárgy neve a magyarban. 60 f. — VI. *Télfi*: Rankavis Kleon új-görög drámája. 60 f. — VII. *Imre S.*: A nevek uk és ük személyragairól. 40 f. — VIII. *Ballagi M.*: Emlékbeszéd Székács József t. tag fölött. 40 f. — IX. *Vámbéry*: A török-tatár nép primitív culturájában az égi testek. 20 f. — X. *Volf Gy.*: Bátori László és a Jordánszky-codex bibliafordítása. 20 f. (1877–1879.) — VIII. k. I. *Dr. Ábel J.*: Corvin-codexek. 1 K 20 f. — II. *Barna F.*: A mordvaiak pogány istenei s ünnepi szertartásai. 1 K. — III. *Dr. Genetz A.*: Orosz-lapp utazásomból. 40 f. — IV. *Gr. Zichy Á.*: Tanulmány a japáni művészetről. 2 K. — V. *Szász K.*: Emlékbeszéd Pázmándi Horvát Endre 1839-ben elhunyt r. t. fölött. 20 f. — VI. *Hunfalvy P.*: Ukonpohár. A régi magyar jogi szokásnak egyik töredéke. 40 f. — VII. *Mayer A.*: Az ugynevezett lágy aspiráták phonetikus értékéről az ó-indben. 1 K 20 f. — VIII. *Dr. Ábel J.*: Magyarországi humanisták és a dunai tudós társaság. 1 K 60 f. — IX. *Dr. Pozder K.*: Ujperzsa nyelvjárások. 1 K. — X. *Imre S.*: Beregszászi Nagy Pál élete és munkái. 60 f. (1879–1880.) — IX. k. I. *Budenz J.*: Emlékbeszéd Schiefner Antal k. tag felett. 20 f. — II. *Gr. Zichy Á.*: A Boro-Budur Jáva szigetén. 80 f. — III. *Ballagi M.*: Nyelvünk újabb fejlődése. 40 f. — IV. *Vámbéry*: A hunok és avarok nemzetisége. 60 f. — V. *Hunfalvy P.*: A Kún- vagy Petrarka-codex és a kúnok. 60 f. — VI. *Szász K.*: Emlékbeszéd Lewes Henrik György külső tag felett. 10 f. — VII. *Barna F.*: Ős vallásunk főistenei. 80 f. — VIII. *Dr. Ruzsicska K.*: Schopenhauer æsthetikája. 20 f. — IX. *Barna F.*: Ős vallásunk kisebb isteni lényei és áldozat szertartásai. 60 f. — X. *Dr. Kont I.*: Lessing mint philologus. 60 f. — XI. *Bogisich M.*: Magyar egyházi népének a XVIII. századból. 1 K. — XII. *Simonyi*: Az analogia hatásáról, főleg a szóképzésben. 40 f. (1880–1881.) — X. k. I. *Simonyi*: A jelentéstan alapvonalai. 60 f. — II. *Heinrich G.*: Etzelburg és a magyar húnmonda. 40 f. — III. *Hunfalvy P.*: A M. T. Akadémia és a szuomi irodalmi társaság. 40 f. — IV. *Joannovics*: Értsük meg egymást. 60 f. — V. *Ballagi M.*: Baranyai Decsi János és Kis-Viezay Péter közmondásai. 20 f. — VI. *Dr. Pecz V.*: Euripides tropusai összehasonlítva Aeschylus és Sophokles tropusai. 1 K 20 f. — VII. *Szász K.*: Id. gróf Teleki László ismeretlen versei. 20 f. — VIII. *Bogisich M.*: Cationale et Passionale Hungaricum. 60 f. — IX. *Jakab E.*: Az erdélyi hírlapirodalom története 1848-ig. 1 K. — X. *Heinrich G.*: Emlékbeszéd Klein Lipót Gyula kültag felett. 80 f. — XI. *Bartalus*: Újabb adalékok a magyar zene történelméhez. 80 f. — XII. *Bánóczi J.*: A magyar romanticismus. 20 f. — XIII. *Bartalus I.*: Újabb adalék a magyar zene történelméhez. 80 f. (1882.) — XI. k. I. *Hunfalvy P.*: Ugor vagy török-tatár eredetű-e a magyar nemzet? 40 f. — II. *Télfi*: Újgörög irodalmi termékek. 80 f. — III. *Télfi*: Középkori görög verses regények. 60 f. — IV. *Dr. Pozder K.*: Idegen szók a görögben és latinban. 1 K. — V. *Vámbéry*: A csuvasokról. 60 f. — VI. *Hunfalvy P.*: A számlálás módjai és az év hónapjai. 40 f. — VII. *Majlith B.*: Telegdi Miklós mester magyar katechismusa 1562-ik évből. 20 f. — VIII. *Dr. Kiss I.*: Káldi György nyelve. 1 K. — IX. *Goldziher*: A muhammedán jogtudomány eredetéről. 20 f. — X. *Barna F.*: Vámbéry Ármín «A magyarok eredete» című műve néhány főbb állításának bírálata. 1 K 20 f. — XI. *Ballagi M.*: A nyelvfejlődés történelmi folytonossága és a Nyelvőr. 40 f. — XII. *Vámbéry*: A magyarok eredete és a finn-ugor nyelvészet. I. 60 f. (1883–1884.) — XII. k. I. *Dr. Kont I.*: Seneca tragédiái. 1 K 20 f. — II. *Dr. Nagy S.*: Szombatos codexek. 60 f. — III. *Szász B.*: A reflexiv és valláserkölcsei elem a költészetben s Longfellow. 60 f. — IV. *Kúnos és Munkácsi*: A belviszonyragok használata a magyarban. 1 K. — V. *Vámbéry*: A magyarok eredete és a finn-ugor nyelvészet II. 1 K. — VI. *Volf Gy.*: Kiktől tanult a magyar írni, olvasni? 1 K. — VII. *Thury J.*: A kasztamuni-i török nyelvjárás. 1 K. — VIII. *Télfi*: Nyelvészeti mozgalmak a mai görögöknél. 40 f. — IX. *Kálmány L.*: Boldogasszony, ősvallásunk istenasszonya. 40 f. — X. *Brassai*: A mondat dualismusa. 1 K 20 f. — XI. *Gr. Kuun G.*: A kunok nyelvéről és nemzetiségéről. 80 f. — XII. *Ábel J.*: Isota Nogarola. 1 K. (1884–1885.) — XIII. k. I. *Heinrich G.*: Kudrun, a monda és az eposz. 80 f. — II. *Barna F.*: A votják nép multja és jelene. 60 f. — III. *Goldziher I.*: Palesztina ismeretének haladása az utolsó három évtizedben. 80 f. — IV. *Ábel J.*: A homeroszi Demeter-hymnusról. 1 K. — V. *Barna F.*: A votjakok pogány vallásáról. 40 f. — VI. *Szarvas Gábor*: A régi magyar nyelv szótára. 20 f. — VII. *Budenz J.*: Egy kis vizshang Vámbéry Ármín ur válaszára. 40 f. — VIII. *Szily K.*: Ki volt Calepinus magyar tolmácsa. 20 f. — IX. *Bogisich M.*: Szegedi Lénárt énekeskönyve. 1 K. — X. *Joannovics*: Szórendi tanulmányok. I. rész. 60 f. — XI. *Pecz V.*: A kisebb görög tragikusok tropusai. 20 f. — XII. *Télfi*: Heraclius. Rankavis Leon hellén drámája. 60 f. (1885–1886.) — XIV. k. I. *Ábel J.*: Az ó- és középkori Terentius biographiák. 80 f. — II. *Joannovics*: Szórendi tanulmányok

II. rész. 80 f. — III. *Barna F.*: A mordva nép házassági szokásai. 60 f. — IV. *Télfi*: Jelentés ujhellen munkákról. 60 f. — V. *Kálmány L.*: Mythologiai nyomok a magyar nép nyelvében és szokásaiban. 20 f. — VI. *Putnoky M.*: Etymologicum magnus Romaniae. 40 f. — VII. *Simonyi*: A magyar szótók. 60 f. — VIII. *Simonyi*: A nyelvújítás történetéhez. 40 f. — IX. *Brassai*: Szórend és accentus. 80 f. — X. *Télfi*: Három francia hellenista és a volapük. 40 f. — XI. *Némethy G.*: Euhemerii reliquiæ. 1 K 20 f. — XII. *Vikár B.*: Gáti István steganographiája, kapcsolatban a modern stenographiával. 80 f. (1887—1889.) — XV. k. I. *Dr. Schreiner M.*: Az iszlám vallásos mozgalmak az első négy században. 60 f. — II. *Haraszi*: André Chénier költészete. 3 K. — III. *Simonyi*: Kombináló szóalkotás. 80 f. — IV. *Hunfalvy P.*: Az aranyosszéki mohácsi nyelvemlékek. 30 f. — V. *Zichy A.*: Psychiatria és politika. 20 f. — VI. *Télfi*: Ujabb hellén munkák és a hellén nyelvtanítás. 1 K 20 f. — VII. *P. Theurewk E.*: A magyar zene tudományos tárgyalása. 40 f. — VIII. *Asbóth O.*: A hangstúlya a szláv nyelvekben. 1 K 60 f. — IX. *Simonyi*: A nyelvújítás és az idegenszerűségek. 1 K 20 f. — X. *Télfi*: Kisfaludy Károly «Mohács»-a görögül. 80 f. — XI. *Dr. Kégl S.*: Tanulmányok az újkori persai irodalom történetéből. 3 K. — XII. Gróf *Kun G.*: Ujabb adatok a kún Petrarca-Codexhez. 30 f. (1889—1892.) — XVI. k. I. *Finály*: A besztercei szószedet. 4 K. — II. *Goldziher I.*: A pogány arabok költészetének hagyománya. 1 K 20 f. — III. *Asbóth O.*: A szláv szók a magyar nyelvben. 90 f. — IV. *Pecz V.*: Paraspondylos Zotikos költeménye a várnai csatáról. 60 f. — V. *Télfi*: Új-görög munkák ismeretése. 40 f. — VI. *Télfi*: Két új-görög nyelvtan magyarul és a mai görög verstan. 40 f. — VII. *Szamota I.*: A Murmelius-féle latin-magyar szójegyzék 1533-ból. 1 K. — VIII. *Hegedüs I.*: Guarinus és Janus Pannonius. 1 K 60 f. — IX. *Dr. Kúnos I.*: Kisázsiai török dialektusairól. 90 f. — X. *Hegedüs I.*: Dicsének Jacobus Ant. Marcellusra. Irta Janus Pannonius. (1892—1897.) — XVII. k. I. *Dr. Mahler*: Egyiptologiai tanulmányok a chorologia köréből. 30 f. — II. *Kúnos*: Naszreddin hodsa tréfái. 3 K. — III. *Kégl S.*: A perzsa népdal. 90 f. — IV. *Melich J.*: Melyik nyelvjárásból valók a magyar nyelv régi német jövevényszavai? 1 K 20 f. — V. *Kozma F.*: Brassai Sámuel mint æsthetikus és műkritikus. 2 K. — VI. *Dézi L.*: Sz. Agoston reguláinak magyar fordítása Coelius (Bánffy) Gergelytől. 2 K. — VII. *Vadnai*: Czakó Zsigmond ismeretlen drámai költeménye. 30 f. — VIII. *Gyomlay*: Szent István veszprémvölgyi donatiójának görög szövegéről. 1 K 20 f. — IX. *Mahler*: Adalékok az egyiptomi nyelvhez. 60 f. — X. *Id. Szinnyi J.*: Az első magyar bibliographus. 60 f. (1898—1901.) — XVIII. k. I. *Gyomlay*: Bölcse Leo Taktikája Alexandriai sz. Katalin legendája középkori irodalmunkban. 1 K 60 f. — VI. *Dr. Cserép J.*: Határidőszámítás a rómaiaknál. 40 f. — VII. *Thúry J.*: Török nyelvemlékek a XIV. század végéig. 1 kor. — VIII. *Szilasi M.*: Adalékok a finn-ugor palatalis mássalhangzók történetéhez. 1 kor. — IX. *Kégl S.*: Szenáji. 3 kor. — X. *Katona L.*: A Teleki-codex. 1 kor. 60 f. — XIX. k. I. *Bayer*: Egy magyar Eszther-dráma. 60 f. — II. *Haraszi*: A renaissance francia színiköltészete és a színszerűség. 1 kor. 20 f. — III. *Thúry J.*: A közép-ázsiai török irodalom. 1 kor. 50 f. — IV. *Melich J.*: A brassói latin-magyar szótár-töredék. 60 f. — V. *Pecz V.*: A classica philologia jövője. 60 f. — VI. *Hegedüs I.*: Petrarca «Szózatja». 50 f.

Megrendelhetők, a mennyiben még készletben vannak, a Magyar Tud. Akadémia Könyvkiadó-hivatalában Budapest, V. Akadémia-utca 2.